دیوانی بیوه‌می

سه‌رجه‌می به‌رهه‌می ژیان

ئه‌مین نه‌قشبه‌ندی

سەرجەمی بەرهەمی ژیان

دیوانی بێوەی

نەمین نەقشبەندی

رقم الايداع ١٣٥٥
في المكتبة الوطنية ببغداد لسنة ١٩٨٧

الاخراج الفني عبدالقادر علي مردان

کورتە سەرگوزەشتێکی ژیانی شاعیر

زۆربەی سالاّن بەتایبەتی لەمانگی کانونی یەکەم دا بەفر بیارە دەگرێ. ئا لەو مانگەدا بەرەبەیانێکی زوو، کە دارو درەخت و کێوو باخو باخات سەرپۆشێکی سپی دراوە بەسەرا رەشایی بە دەرەوە نەماوە جگە لە گوریسێکی رەش کە بە ناو باخەکاندا دیارە، ئەویش چەمی بیارەیە ئا لەو بەرە بەیانەو لەرۆژی یەك شەممەی ۱۲/۲۱ی سالّی ۱۹۳۱ زایین، بەرانبەر بە پانزەی شەعبانی سالّی ۱۳۵۰ی کۆچی، شێخ ئەمین لە خێزانێکی دینی‌ی گەورە لە بنەماڵەی شێخ عەلائەددینی بیارە هاتۆە دونیاوە.

دەربارەی دینەوە دەربارەی سۆفی گەرێتی‌یەوە، دەربارەی تەکیەو خانەقاوە، دەربارەی کتێبخانەی دینی‌یەوە، دەربارەی حوجرەی فەقێو مامۆستاو زانای دینی‌یەوە، هەرچی بڵێم، بەڵای منەوە ناتوانم بە تەواوی مافی خۆی بدەینێ، بۆیە دەس بەجێ دێینە سەر ئەوەی کە بڵێین شێخ ئەمینی کوری شێخ عەلائەددین هەر لە منالّی‌یەوە وەك دەیان فەقێی دیکە خوێنوێتی‌و هەمیشە پەیوەندی‌یەکی زۆر بە تینی هەبووە لەگەڵ مامۆستاکانی‌دا، تەنانەت ئیستەش ئەو پەیوەندی‌یەی لە گەڵ مامۆستا مەلا کەریم دا کە وەختی خۆی مامۆستای مەدرەسەی خانەقای بیاربووەو ئەمیش لە لای ئەو خوێندوویەتی، هەروا ماوەتەوەو بگرە بەتین تریش بووە، لە حوجرەدا زۆر شتی دەربارەی رێزمانی عارەبی‌و هەندێ سەرەتا دەربارەی علوومی دینی لەلای مامۆستا مەلا کەریم خوێندوە، دەرسی تەجویدی قورئانیشی لای مەلا بەهائەدینی بیارە خوێندوە.

لە تەمەنی (٨) هەشت سالیدا لەگەڵ براکانی تریدا خرابە قوتابخانەی میریەوە لە سالی «١٩٤٤» زایینیدا کە لە پۆلی شەشەمی سەرەتایی دابووە لەگەڵ دایکی رابمە خانم وبراو خوشکەکانی چووە بۆ سەردانی مالی خالوانی لە شاری «دیرالزو لە سووریە» کە دیارە ئەمەش لە گەرمەی جەنگی جیهانی دووەمدا بووە ولە وێ بۆ ماوەی (٩) نۆ مانگە ماونەتەوە.

هەر چەندە ئەم ماوەی نۆ مانگە دەبێتە هۆی لەوەی کە نەچێتە قوتابخانە، بەڵام لە قوتابخانەیێکی دیکەدا خەریک دەبێ کە ئەویش لە «دیر الزور» لە نیو خێزانێکی عارەب دا بە تەواوی فێری زمانی عارەبی دەبێ.

وەختێ کە دەگەڕێنەوە بۆ هەورامان، بیارە، ناچێتەوە قوتابخانە بەڵکو کونجی خانەقا دەکا بەجێگای خۆی و سەردەنێتە ذیکرو تەلیلەی سوفی گەرێیەوە، بەدەم ئەوەشەوە سەرفو نەحوی عارەبی و هەندێ لە شتی سەرەتایی شەرع دەخوێنێ و فێریان دەبێ.

ساڵی (١٩٤٦) زایینی، دووبارە سەر لە نوێ شێخ ئەمین کەڵکەی خوێندنی دەکرێتەوەو پاش تەواوکردنی پلەی سەرەتایی لە بیارە دەچێ بۆ سلێمانی، بۆ ئەوەی پلەی ناوەندی و ئامادەیی تەواو کات، ساڵی ١٩٤٨ حەزرەتی شێخ عەلائەدینی بیارە بە بۆنەی ئەوە کە تاخۆی ماوە منالەکانی هەر یەکە لە شوێنی خۆیانا دامەزرێنو پاش خۆی ئاژاوەو ناکۆکی نەکەوێتە ناو منالەکانیەوە باخ و زەوی و زارو مولکەکانی دابەشی ئەکا بەسەر ئەندامانی خێزانەکانیداو ئەحمەدئاواش دەدا بە شێخ ئەمین و خۆشکو براکانی کە لەدایکو باوکێکن لە بەر ئەوەو لەبەر ئەوەش بتوانێ وەك گەورەی خێزانێ خۆشکو براکانی بە باشی بژیێنێ، شێخ ئەمین قوتابخانەی بەجێ هێشت و چووە بۆ ئەحمەد ئاواو ئەرکی بەڕێوەبردنی ئەو خێزانەی گرتە ئەستۆ.

لە ئەحمەدئاوا، شاعیر دەمێنێتەوە بە کشتوکاڵەوە خەریك ئەبێ، زۆر بە ڕێزو بە سەربەرزیو پیاوانە ئا لەویدا دەژی.

شاعیر له ساڵی ١٩٥١ زایینیدا لەگەڵ نەجیبەخان کچی محمودخانی دزڵیدا ژیاوەن دەکات و بەرهەمی ئەم ژن هێنانە ئێستە چوارکوڕو کچێکە کە ناویان بەم جۆرەیە:

ئەمیر، بێوەی، ئازاد ئاریز ڕەنگین لە نەورۆزی ساڵی ١٩٥٤ زایینیدا باوکی شاعیر لەدونیا دەرچوو بەڕۆیشتنیی خەمو ئەرکێکی گەورەی بۆ شێخ ئەمین بەجێ هێشت.

لە ساڵی ١٩٦٣دا بەهۆی ناهەمواری جێگای جوگرافی ئەحمەد ئاواوە شێخ ئەمین ناچار دەبێ کە ئەحمەدئاوا بەجێ بهێڵێو دەچێ بو مەڵبەندی نیشتمان پەروەرو دڵسۆزی کورد مەحمود خانی دزڵی - کەخەزوریەتی (خەزوریِ شاعیر)و بۆ ماوەی ساڵێك لەوێ دەمێنێتەوە.

پاشان شاعیر کۆچ دەکا بۆ مەحمود ئاوای «دوورۆ» کەمولکی شێخ عوسمانی برایەتی بە تەنیا ماڵە ئا لەوێدا جێگیر دەبێو پاش ماوەی پێنج (٥) ساڵێك وانە لە ساڵی ١٩٦٧دا کۆچ ئەکات بۆ کرماشان.

شاعیر هەرچەن لەوێ نیشتەجێ بوە بەڵام هەر چاوی لەوە بووە کە بتوانێ بگەڕێتەوە بۆ نیشتمانەکەی خۆیو هەمیشە هەر لە دووروەوە چاودێری چاکبوونی دۆخی ڕامیاری نیشتمانەکەی کردووەو لەو ئاوتەدا بووە کە دۆخی ڕامیاری چاك بێو هێمنی بەرپابێتەوە.

بۆ ڕاستی ئەم باوەڕەمان ئەتوانین دەس نیشانی هەندێ هۆنراوەی بکەین، واتە دەست بۆ بڕێ لە هۆنراوەکانی شاعیر وەکو هۆنراوەی جەژنی دوور وڵات کە بە هەورامیِیەهەروەها سەیرێکی هۆنراوەی هاوڕێی شکار بکەین کە بۆ حاجی حەمەجانی زەڵمی نوسیوە.

هەرچەند کە شاعیر گیرۆدەی دەر بە دەریِو ئەرکی ماڵو خێزان بووە لەگەڵ ئەوەشا هەمیشە هەوڵی ئەوەی داوە کە بەتیِرێ دونیشان بشکێنێ وەخوێندنیش تەواو بکات وە هەر لە هەمان کات دا ناوی خۆیشی لە قوتابخانەی میِریدا دەنوسێو دەتوانێ پلەی ناوەندیو «سانەوی»یش تەواو بکات.

پاشان بۆ ئەوەی بتوانێ خوێندنی تەواو بکات خۆی نەقڵی تاران دەکات، تا لەوێ لە کۆلیجی «حقوق» دەخوێنێ‌و پاش سالێك شیخ ئەمین واز لەم کۆلیجە دەهێنێ‌و دەچێتــە کۆلیجی ئەدەبیــات بەشی عارەبی، کە لەوێـدا فارسی‌و عارەبی پێکەوە ئەخوێنرێن، پاش تەواو کردنی خوێندنی ئەم کۆلیجە بڕوانامەی لیسانس لە ئادابی عارەبی‌دا وەردەگرێ.

سالی «۱۹۷۸» شاعیرمان مالی دێتە شاری سنە. پاشان و لەپاش بەرپابونی ئاژاوەی کوردوستان ئەمیش ئیستیقالە دەکات و ڕووئەکاتەوە نیشتمان و لە سـنوری تەوێـلەوە لە ڕۆژی ۱۹۷۹/۹/۱۳ دا دێتــەوە کۆشی نیشتمــان وە هەر ئەوڕۆژە دەگاتەوە لانکە شیرینەکەی بیارە ۱۹۸۰/۱/۲۹.

محمد أمين غفور هەورامانى

ئەمــە کورتــەیەکــە لە پێشــەکی یەکەی کە مامۆستا محمدامین غفور هەورامانی لە سالی ۱۹۸۰دا بۆ بەشی یەکەمی بەرهەمی ژیانی نوسیبو..

بەناوی خودا

هاوڵاتیانی ئازیز، ئەوەی کە بۆم کرابێت، لە ماوەی نزیکەی (٣٥)سی‌و پێنج ساڵا بە زووانی پێنوس وە بەشێوەی هۆنراوە، لە هەستی دەروونم بەرانبەر بەو ڕووداوانەی کە پێش چاوم کەوتونو بە خەیاڵما هاتوون خستنمە بەرچاوتان، دیارە کە هەر نوسراوەیك، لە هەرپلەو پایەیێکا، ناتوانێ بێعەیب بێت، بەڵام ناکرێ بڵێین بێ کەڵکیشە، زۆر مە بەستی نوسراوی وا هەیە کە پاش صەدان ساڵیش ئەکرێ کەڵکی لێ وەرگیرریت، یان کەمو کوورێ لێ دەرکەوێت.. هەر چۆن بێت، ئەم دیوانەی کە لە پێش چاوتانایە پیشاندەری هەستی دەروونی منە بەرانبەر بە ژیـان و سوروشت و مرۆڤ و ئایین و عادات وەزۆر مەبـەستی تریش، بەڵام هەر یەکەی لە پلەیێکی ژینا نوسراوە، جا چونکو بیروڕاو ویجدانیات وە عەقیدەو باوەڕ لە دۆخێکا نامێنێو وا لە گۆڕینا هەر بەشەی لەم هۆنراوانەم پیشان دەری هەستی دەرونن بەرانبەر بە ڕووداوەکانی جیهان لە قوناغێکی تایبەتی تەمەنما، من ئێستـە زۆرتـری بیـر لەوە ئەکـەمـەوە کە خۆزگـە هەمـووی تەمـەنم بەخـوێندن و خودانـاسـیو خوداپـەرستیو خدمـەت بەمـرۆڤ و مرۆڤـایـەتی، وهـەروەها کەڵك وەرگرتن لەسـەیر کردنی جووانیی سورشت ببردایێتە سـەر، بەڵام بە داخەوە تازە تەمەن ناگەڕێتەوەوله دەس دەرچووە.

هەرچۆن بێت تووانایی هەست دەر بڕینو لە ژیان تێگەیشتنم لە مەیدانی شیعرا ئەوەندە کە لەبەر دەستایە، زۆرشتیش هەیە کە مرۆڤ. یان پێویست نیە دەری بڕێ، یان بگرە زۆرانی شیعر نەتوانێ دەری بڕێو بیخاتە قالبەوە. یان هیچ نەبێ زۆرانی شیعری من لە دەربڕینیا ناتەوان بێت. کەواتە ئەم دیوانەم لە صەداصەد ناتوانێ پیشان دەری هەمووی هەستەکانی ئەروون و باری ژیانم بێت بەڵکو ئەتوانم بڵێم بیشان دەری بەشێکی گرنگە لە هەستی دەروونم، کە پێش کەشی هەموو مرۆڤێکی واقیعیەت ویستی ئەکەم.

بڕێ لە هۆنراوەکانم وەکو ئەو پارچە شیعرەی کە لەسەرەتای دیوانەکە بەرانبەر بە وێنەکەی خۆم نوسیومە، یان هۆنراوەی (هەر ئەبێتە گڵ) کە ئەڵێ گیانە ئەو خاکەی کە هێنی تۆیە. بگرە بۆ خوێنەران وایشان بدەن کە من هۆنەرێکی (بەدبین) وانە (موتەشائیمم) نا. هەرگیز وانیە بەڵام لایشم وایە ئەوانەی کە نایانەوێ گوێ بۆ قسەی راست راگرن. لە واقیعیەت وتن و قصەی راس بێزارن، وەکو کەسێک کە (جووان چاك) نەبێت و پێشی ناخۆش بێت پێی بڵێین ناشیرین، یان هەر جۆرە کەمو کوورییکی تری بەژنو بالاو رەوشت و کردار، مەسەلەی مەشهورە کە ئەڵێ (کەس بە دۆی خۆی نالێ ترش)جا هەر وایە ئەگەر کەسێک بڵێ رۆژێک ئەبێت کە ئەیێ بمرین و ئەم جیهانە چۆڵ کەین ئەڵێن موتەشائیمە، من لام وایە ئەمە وتەیکە کە موبتەدایکە ئەیێ گوێ راگرین بۆ خەبەرەکەی، جائەگەر ئەو کەسە پاشماوەی وتەکەی تەواوکردو وتی، بابۆ ئەم چوار رۆژی عومرە نەبینە درکو بڕۆین بە چاوی خەڵکاز نەبینە زاری مارو بڕۆین بە گەرووی هاو نەوعانمانا، یان وتی کوڕینە خەڵک مەکەنە پەیژە بۆ سەرکەوتنی خۆتان و وتی کاری مەکەن کە نانی خەڵک ببڕن بۆ ئەوەی چوار رۆژی عومر سفرەی خۆتانی پێ رەنگین کەن ئەوە هیچ کاتێ بەوە ناوترێ موتەشائیم، بەڵام ئەگەر وتی مادام دنیا هەر مردنە ئیتر چیمان لە تێکۆشان داوە، یا هەروا تەمەڵ و تەوەزەل لێی بکەوین و لە کونجێکا تەرکی دنیا بکەین، یان با هەر شەوو رۆژ

سەر خۆش بین و نەبینەوە هۆش کە لە جیهان و دەردی سەریەکانی بگەین . . لام وایە ئەوەتە موتەشائیم .

ئەوەشم لە یاد چوو کە بڵێم «نازناوی» شیعریم «بێوەیە» وە ئەوەندە ئەم ناوەم لاخۆشە کە یەکێ لە کوڕەکانیشم ناو ناوە بێوەی .

جا ئەوە ئێوەو ئەمەش «بەرهەمی ژیان» دیارە کە دیاری هەر کەسێک بە ئەندازەی تووانایی خۆیەتی ، منیش هەر ئەم بەرهەمە بچکولەیەم لە دەس هات کە وا پێش کەشی گەلەکەمی بکەم هەرخۆش بن .

نەمین شیخ عەلا ، نەددین نەقشبەندی
١٩٨٠

ئەمەش کورتەیەک بوو لە پێشەکیی بەشی یەکەمی « بەرهەمی ژیان » کە حەوت هەشت ساڵێ لەمەوپێش نووسیبوم .

پێشەکی

هاوولاتیانی ئازیز، هەرچەن وا حەوت هەشت ساڵێ بەسەری چاپکردنی دیوانە پێشووەکەدا تێ پەڕیوە لە گەڵی ئەوەشا شتێکم نییە بیخەمە سەری پێشەکیەکەی پێشوو جگە ئەوەی بڵێم، وا هەروەکو بەڵێنم دابوو بەشی دووهەمی دیوانە کەیشم پێش کەش کردن کە لام وایە نزیکەی «پێنصەد» دێرە شیعرێکە وە هەردوو بەشەکەم پێکەوە چاپ کرد، هەوڵی ئەوەش ئەدەم کە زۆڵك و پێك تر چاپ بکرێ.

بابەتە شیعرەکانیشم جوێ کردوەتەوە لە یەکتر بۆ ئەوەی هەر بابەتێکتان ویست بە ئاسانی بتوانن پەیدای بکەن.

تکایێکم لە خوێنەران هەیە، ئەویش ئەوەتە، سەبارەت بەهەموو کتێبێ چ شیعر، یان هەرچیتر؛ تا بەباشی نەیخوێنتەوە داوەریی تیا مەکەن، باشتریش وایە کە بیخوێنتەوە.. چونکە «کتێب بۆ خوێندنەوەیە نەك بۆ کۆکردنەوە».

هەمیشە ئەو مەترسیەش هەیە کە گرنگ ترین شوێنی ئەو کتێبە.، چ بۆ چاکی، چ خوانە خواستە ناچاکی لەو شوێنەدابێ کە جێت هێشتووە.

هەروەکو داوەری کردن سەبارەت بە کەسانیش هەر ئەبێ پاشی ناسینێکی قوول بێ.

هەروەها لەسەر داواکردنی زۆرێک لە دۆستان، بەراوێز نووسی بەکانمان لەسەری شیعرەکان لابرد، چونکە ئەوەی پێویست بوو بێ لەدیوانی پێشوودا ڕوون کراوەتەوە.

هەروەها پێشەکی یەکانیشم کورت کردوەتەوە. چونکە جگە لەدیوانە پێشووەکەش، لەپێشەکی کتێبی (تەصەووف چی یە)دا، بەڕادەی پێویست نووسراوەو پێویستی بە دووبارە کاری نی یە.

ئیتر بە خوام سپاردن، ئەوە ئێوەو ئەمەش «سەرجەمی بەرهەمی ژیان».

هەر خۆش بن.

(ئەمین ئەقشبەندی)
١٩٨٧/١٢/١

سەرجەمی بەرهەمی ژیان

لە هۆنراوەکانی

نەمین نەقشبندی

(بێوەی)

ئەم وێنە کەوا بێ زوان و ڕۆحە
بەرانبەر بە تۆی نازیز وەستاوە
چەن ڕۆژێك بۆ ژین نۆەری پێدرا
کە بۆ دەردی سەر بێتە دنیاوە
خۆشی‌و ناخۆشی ژیان بچێژی
بگەڕێ بە سەر دەشت و چیاوە

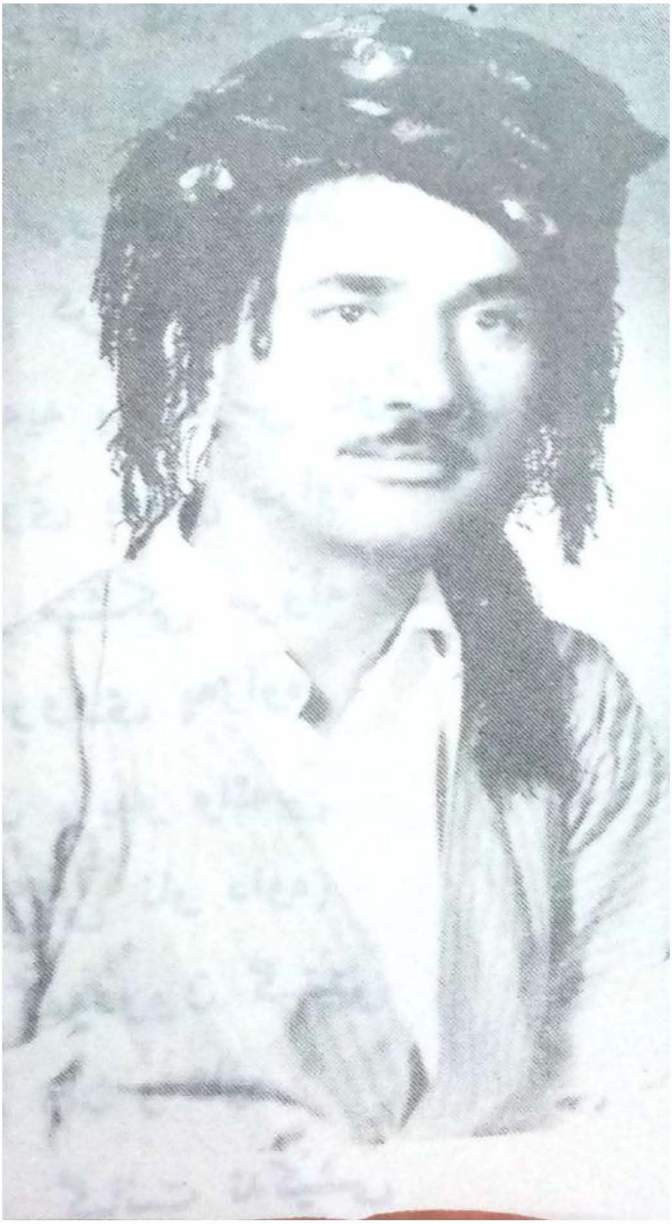

هەر لە منالّی تا دەمی پیری
رێگای زانینی داوە وە پاوە
لە باخی گوڵان گوڵی چنیوە
جەورو ئازاری درکی کێشاوە
تاقی کردەوە هەزاران هەزار
لەوەی کە دۆس و دوشمنی ناوە
لەپاشاو سەرەك کۆمارو وەزیر
لە زاناو نەزان غەنیو گەداوە
ئەمانەی هەموو کردوونە گەنجێك
لەناو دەروون و مێشکا دای ناوە
بەڵام داخەکەم دەورانی گەردوون
قەت گوێی بەم ڕەنج و گەنجە نەداوە
گەنجی زانین و تەجروبەی ئینسان
لەگەڵ ئینسانا دەفن کراوە
چون زۆر شت هەیە بە دەرس ناوێژرێ
هەر کەسەی بە جوێ بەشی دراوە
جێگەی ئەو، دڵ و میشکی مرۆڤە
نە پەڕەی کاغەز نەڕووی پەڕاوە
سوونتەتی گەردوون وایەو وائەبێ
(کە ژیانی دونیا، ژینی ناو داوە)
پاش ئەوەی داوی گەردوون گرتیتی
دەمێ پێت ئەدا لەم دان و ئاوە
هەر کەخۆی ویستی گیانت ئەکێشێ
لە سەر سفرەی ژین گوشتت کەواوە

منیش هەروەکو هاو نەوەانی خۆم
لێسم و رەسمێکە لە من جێماوە

من وە کو تۆ بووم تۆش ئەبیتە من
ماوەو ئەمێنی ئەم رەسم و باوە

بەغدا - ١٩٨٠

پیا هەڵدان

جوانیی سوروشت
لە بەهاردا

بەهارە باوشی شیو پرگوڵ
هەڵاڵەو تەرز ئاڵاو لەچڵ
داوێنی پر گوڵە بنار
شیلان لەمل، باخی هەنار
نێرگس لوتوانەی بووکی دەشت
سەوزە سەرمەستی بادەی وەشت
شاخ پێی ناوەتە ئاوی چەم
پاڵی لێداوەتو بێخەم
بۆ لوتکەی چیا هەوری تەنک
بوەتە سەرپۆشێکی ناسک
لە صەد ڕەنگە ڕەنگین کەوان
ملوانکەیە لەملی کێوان
بۆچی ئاوی ئەو کێوانە
بەجێ دێڵن ئەو کوێستانە؟
بۆ ناوی دۆڵ وا پەرێشان
خۆنەدەن لە بەردو تاشان
لە کوێستانەوە بۆ گەرمێن
لە لوتکەی چیاوە بۆ داوێن
نازنم بۆ؟
بەفراوی لوتکەی شاخو کۆ

خۆت ئەخەیتە سەرداوێن تۆ؟
بۆچ داوێنی کێو ماچ ئەکەی؟
بەهەڵا داوان دەم ئەبەی؟
بەفراوی ساردی کوێستانی
بەخوێرە خوێرو دەنگی جوانی
گوتی شەش مانگی تەواوە
شاخ منی لەسەر سەر ناوە
بۆ سپاسی ئەم کارەبەرزە
پێ ماچ کردنی شاخ فەرزە

مەل، سەرمەستی وەرزی بەهار
بە تاکوجووت یان بە قەتار
نەوای دڵداریی ئەخوێنن
بەزمی دڵداریی ئەجوێنن

چناری گەڵا تازە کردوو
بەرگی زستانی لابردوو
لەبەر تریفەی مانگە شەوا
گوڵ و شەونم وان لە خەوا
سەرەتاتکێ ئەکا بۆیان
سەر ئەکێشێتە پشت تەڵان

ئەستێڵی مەنگی ناوی باخ
ئەم بەری شاخ ئەو بەری شاخ
خەیاڵ ئەبا بۆ دنیای دوور
بۆ جیهانێکی بێ سنوور

قورباقی بچکۆلەی دەنگ زل
زەنجیرەی ئاوی گۆم لەمل
ئەو بێ دەنگییە ئەشکێنێ
کتوپڕ دات ئەچڵەکێنێ

بەق وێڵی جووتی خۆیەتی
کەی شەرمی من و تۆ یەتی
بە قاسپە بانگی چیڵ ئەکات
کەی لە ڕاوکەر خۆی لائەدات
ڕاوکەریش، هەرواز نانێنێ
ئەیەوێ گیانی دەربێنێ

هۆهۆی جوتیاری چێشتەنگاو
دەنگی تێکەڵی هاژەی ئاو
کام نەغمەیە لەوە خۆشتر
دڵ و دەروونم داپۆشتر

ئای لە ئاسۆی شینی بەهار
لە خاڵ خاڵانی لانزار
کام ڕەنگ جوانترە لەوانە
زاخاو دەری ڕۆح و گیانە
کام بۆن وەک هی بەهار خۆشە
کام وەرز وایە گوڵ لەکۆشە

پەپوولەو هەنگ
هەردوو بێ دەنگ

سنگی گولیان دایه لاوه
به هەلفرین و سەماوه
ئەیان مژی مەمکی گولان
پر به دەم و رۆح و گیان

شەو به دزییەوه شەونم
ئەیوت بۆ دیتنی گول ئەچم
ئەخزیتە باخەلی گولان
بۆی ئەنوێ هەتا بەربەیان
ئەوسا نۆرەی تیشکی رۆژ بوو
ئای چەن خۆش بوو، ئای چەن خۆش بوو!

تیشکی تا ناخی گول ئەچوو،
کە خۆر ئەهات شەونم ئەچوو،
خۆری لەگول تاسە شکاو
لە رۆژ ئاوا سوور داگەڕاو
چاوی لە پێ دزەی شەونم بوو
سەر لە نوێ بۆ لای گول ئەچوو
بەڵێ هەر کە رۆژ چویەدەر
هاتەوە شەونمی کۆل نەدەر

ئەی تۆ، ئەی شەوبۆ جوانەکە
گوڵە سوورەی کوێستانە کە
بۆ خۆت داوەتە پاڵ چنوور
ئەو سەوزیکی تیرو تۆش سوور

چۆنە ناوا کەوتوونە یەك
کردووتانە بە رەش بەڵەك
هەراڵە برەمی گەردەن بەرز
چناوانی بریونەتە ئەرز
نەوەکو هەڵکەوێ قاچی
چنوورو لۆ بکەن ماچی
بەرزەڵنگی سەر لوتکەی شاخ
شاخی بەرزی بەرزە دەماخ
بۆنی خۆشی بۆیە دەس کەوت
بەسەر لوتەی شاخەوە خەوت

دار گوێزی، پیری چەن ساڵە
وا خۆی داوەتە ئەو پاڵە
تازە پاژەرەژ کردوو وە
خەمی دەروون لابردوو وە
ئەنازێ بە سایەوو بەری
بە داری جوان وەك پەیکەری
هەماری ماڵە کوردانە
هەم خاوەن بەرە هەم جوانە
ئەوە لەوەرزی بەهاران
لە قەدپاڵان و بناران

بازێنەری دۆڵ و شاخە
گەورە درەختی ناو باخە
ئاوی چەم پاوانەی زیوە
لە قاچی دارگوێز ئاڵیوە

دەنگی مەلان مۆسیقایە
بۆ ئەم سەیران و سەمایە
شەمالْ چۆپی‌کێشی باخە
جارِی دا لەو شاخ و داخە
وەرن وا وەرزی بەهارە
جیهانێکی تازە کارە
ئای کە جوانە، ئەم دنیایە
باسی بەهار دوایی نایە
«بێوەی» تۆیش بەهارێکت بوو
هەروەك بەهار زوو بەسەر چوو
هەرچەن شیرت جوان و تەرِە
هاوینت هاتوەو پوش پەرِە

بەغدا ١٩٨٤/٤/٢٤

فەرهەنگۆک

١ ـ رەنگین کەوان ـ قەوس قەزح
٢ ـ ئەستێل «گۆمی ناو باخ» ئاوی بەرپەنگ دراو
٣ ـ قورباق ـ بۆق
٤ ـ بەق ـ نێرەکەو «بەق و چێل وەکو کەڵەشێرو مریشک».
٥ ـ چێل ـ ماکەو
٦ ـ چنورو لۆ ـ دوگیای بۆن خۆشی کویستانییە.
٧ ـ هەراڵە بڕەم ـ هەڵاڵەبڕەم «هەراڵەبرایمە» شلیرە، گوڵێکی سووری گەورەی کویستانییە.
٨ ـ بەرزەڵنگ گیایێکی خولەمێش رەنگی کویستانییە کە بە بەرزترین لوتکەوە بەسەری بەردەوە ئەڕوێ.
٩ ـ پاژەرەژ ـ گەڵای تازە پشکوتوی دارگوێزە کە هەر لە پەنجەی کەو ئەچێ «ژەرەژ» واتە کەو.
١٠ ـ پوش پەڕ ـ یەکەم مانگی هاوینە.

چەژنی نەورۆز

ئۆخەی ئەی نەورۆز جەژنی کوردستان
جەژنی شۆڕشی کاوەی قارەمان

من بووم بە چاوو دیم وا بە ئاشکرا
ئاگری نەورۆز لێرە هەڵ کرا

جەژن ئەگێڕن دوو جەژنە ئەمڕۆ
جەژنی سەربەستی پارتیو جەژنی تۆ

گەڵی کورد تێکرا چاوی کردەوە
ئەمڕۆ گرەوی مەردیی بردەوە

گۆی پیاوەتی لە مەیدان دەرکرد
بوت پەرستانی لە نیشتمان دەرکرد

خوایە تۆ خوای گشتی جیهانی
پەنای بێ پەناو هی بێکەسانی

وارووەمان کردە بارەگای پاکت
هانامان هێنا بە لوتفی چاکت

چاوی کەرەم و لوتفت لێمان بێ
ڕێگەی ڕاسی خۆت دایم ڕێمان بێ

لە گەڵی یەکا وەکو برا بین
بۆ ڕێی ژینی گەل وەکو چرا بین

یەکەم هەدەفمان خوێنەواری بێ
نەك لاری‌و چەوتی‌و درۆو خواربی بێ
عیلم و صەنعەت و پاکی‌و پیاو چاکی
ڕەوشتی بەرزو گورجی‌و چالاکی
لەمەولا ئەمە پیشەی کوردان بێ
کورد لەم مەیدانا مەردی مەیدان بێ

ئەحمەد ئاوا ۱۹۵۹

نەورۆز ئو جەژنی جەژنی کوردانی
یادگارێکی باوا گەورانی
جەژنی بەهاری، جەژنی گوڵانی
جەژنی دڵدارو خاوەن دڵانی
موژدەی بەهارو سەوزەی دەرو دەشت
موژدەی سەیران و موژدەی خۆشیو گەشت
نەماوە سەرماو سەهۆڵی زستان
وەک بووک ڕازاوە خاکی کوردستان
لە گشت شارێکا بەزم و شادیيە
ڕۆژی گوزەشتەو هی ئازادیيە
لەباتی بەفرو یەخ و یەخ بەندان
گوڵەو گوڵاڵەو بازاڕی ڕەندان
لەباتی کزەو دەمەو کڕێوە
پربۆنی خۆشە چی دەشت و شیوە
لەباتی مەرگی مەل و پەپوولە
یا زیندان بوونی تیپی مێروولە
لەباتی ژێرپێ بوونی گوڵ و گیا
لەباتی ماتیو ساردیی کەژوچیا

ژیانه، گیانه، گەرمانه، گەشتە،
گەرمی‌و شادی‌یە، هەبێ بەهەشتە

بەزم و نیشاتە هەیش و سروورە
چی دەشتو دەرە گش سەوزو سورە

بەزم و خەندەیەو دەنگی پیکەنین
نەوای بولبولەو صەوزەی سەر زەمین

هەر لەڵێی زستان سەرماو سەهۆڵی
یان شاخ و کێوی بێدەنگ و چۆڵی

قەت نەبینراوەو کەسێ نەی دیوە
یان بە کزەی‌با دەس نەتەزیوە

گوڵ و گوڵاڵە بەسەر بەست وشاد
هەمو دەسیان کەوت ئاوات و موراد

سەر زەوی گیانی سەر لەنوێ وەرگرت
سیاڵی شڕی زستانی لابرد

جەژنی نەورۆزەو ساڵی تازەیە
وادەی سەیران و بەزم و بادەیە

نەورۆزی ١٩٦٨
کرماشان

چەن خۆشە کاتێ ڕۆژا ناوا لەبێ
دەمێ ڕەمەزان لە ناوا لەبێ
ژووری بێ گەردی پاك گسك دراو
لە گۆشەی مالا دۆشەك ڕاخراو
سەماوەری پاك دێتە گیزەگیز
قوری و پیالەی شۆراوو تەمیز
بەر مالێ نوێژ حاضر کراوە
هەرچی پێویستە تفاق دراوە
هەر وەك پەپوولە بەفری ئاسمان
لەرژێنە حەوش و ئەنیشنە دالان
دایکی منالان گورجو گۆڵ و پاك
ڕووخۆش ئێسك سووك زیرەك و چالاك
تاوێ لە مەطبەخ تاوێ لە هەیوان
تاوی لای پێشکەو لانکەی منالان
کولیچەو لالەنگی قوبڵی و گۆشتی پل
پاقلاواو برمە لە گەڵ چێشتی شل
ماس و دۆو کەرە سوراحی و پەرداخ
سفرەی ئێوارە ڕازاوەو پەرداخ
تفاقی بەر بانگ هەمووی تەواوە
هەرشتەی لەجێی خۆی دانراوە

منالْ ئێسك سووك بچووك و گەورە
هەڵمەتیش ئەدەن بۆ سەری سفرە
دایکیان وتە خۆش بە دەنگی نەرم
زیاتر سفرەکەی کردوە گەرم
بەشی هاوسێمالْ یان بێ دەسەلاّت
ئەیدا بە منالْ کە بۆیان بیات
وا دەنگی بانگی مەلای مزگەوتە
ڕۆژو بشکێنن کاتی سرەوتە
چەن خۆش بوو ژیان گشتی وابوایە
خێزان دلّ خۆش و بێ بەلاّ بوایە
لایێك فەرمانی خوا بەجێ هێنان
لایێك فەرەحی منالْ و خێزان
خوزگە تەمەنم ڕەمەزان بوایە
بەلاّم گشتیشی ئێواران بوایە

۱۹۶۳/۱/۲۸
- دزڵی -

کورپەی نیسك سووك خنجیلانەو ورد
ناسك و نازار، شیرین کچە کوورد
منالّ چواردە سالّ جوانتر لە جوانی
ناسك تر لە شنەی بەری بەیانی
گولاّلە سوورەی شاخی کوردستان
چنوورو شەوبۆ نەرگس و ڕێحان
ئاسۆی دەم کەلی دەمەو بەهاران
کارمامزەکەی هەردو کۆساران
هەستە خێراکە کاتی ناوڕانە
ڕان مۆڵی داوە لەو ناو شاخانە
باش بیان خەیەك ئەو کوڵمە ئاڵە
ئەو پرچە زەردە، ئەو چاوە کاڵە
شانەی کە زولف و، دانەی کە خاڵت
جوان دەسەی بگرە پەلکو دەسماڵت
کلاّوزەڕی نوقرە سەرپۆشی ناسك
گیوەی تەوێڵەو خر خاڵی باسك
جووتێ بەرخۆڵەی سرك و نەرمۆڵە
بیدە بەری خۆت لەو چەم و دۆڵە
دەمەو بەهارە شاخ و کێو ڕەنگین
جریوەی مەلان دەنگی زۆر شیرین

هارەی بەفراوی شاخ و کوێستانە
گوڵاڵەی زەردو سووری جوانە
تۆیش بە ڕەوتی وردو سووك و لەسەرخۆ
تاوێ پشوو بەو تاوێکیش بڕۆ
تەشی ڕێسانی دەم وردە ڕەوتت
تاوێ لە نسار تاوێ خوێر کەوتت
دەمێ شاخ و کێو کپ و کش و مات
ناو بەناو قاسپەی کەو ئەگاتە لات
تۆیش هەر ناو بە ناو بە دەنگی نەرم
دەنگی گۆرانیت با بێ بە گەرم
ڕوەو لووتەی شاخ داوێنی بەفراو
بە گوڵاڵەی کوێستان هەموێ ڕێ تەنراو
وا دەستە خوشکان لە دوور دیارن
زریوەیان ئەڵێی مەلی بەهارن
ئەگەن بە یەکتر من خۆش و تۆ خۆش
دڵی دڵداران بۆیان دێتە جۆش
ئەڕۆنە ناو ڕان ئەبێتە هەرا
کێ تێکەڵ ئەبن لەو دەشت و دەرا
بڕێ شۆڕەژن تەڕ پۆش وجوان
ئەبنە ئاوێتەی کێژانی ناو ڕان
بە کەژەڵ کەژەڵ بە مەڕی مەڕی
بە پەرە، پەرە یان کەڕی کەڕی
هارەی هەیاسەو خشپەی کەمەرە
بارەی بەرخ و مێ ئەڵێی مەحشەرە
بۆی سمڵ و مێخەك لیباس زەردوسوور
بۆی گوڵی کوێسان بۆی شەوبۆو چنوور

شنەی بای پاکی بێ گەردی کوێسان
باوەشێن ئەکا زوڵفی ئازیزان
کە شیریان دۆشی و مەشکەیان پڕ کرد
بۆ گەڕانەوە ئەکەن دەسوبرد
جا بەرەو باغی ناو دوڵ و کانی
دەسەی کچی جوان فریشتەی جوانی
بە لەنجەی وردو ڕەوتی سووکو سۆڵ
خێرا ئەگەنە باخی ناوی دۆڵ
هەر وەك پەپوولەی ناو باخ و چەمەن
ئەم دارو ئەودار دەوەنەو دەوەن
هەر گوڵێ کەوا بۆن خۆش و جوان بێ
یا گوڵاڵەیێ بە دڵی ئەوان بێ
دەسکی لێ ئەگرن ئەیکەن بەسەرا
یا بەسینەداو بە بەر کەمەرا
ڕوو ئەکەنەوە گوندو ئاوایی
ڕوو خۆش گورج و گۆڵ ئاسك ئاسایی
لاوانی لادێێش تازە هەڵ هاتوو
سەر مەستی جوانی لە خەم دەرهاتوو
لیباس ڕێکو پێك دڵ گەرم و ڕوو خۆش
کورەی لاوێیان گشت هاتوەتە جۆش
پشت گوێ خستووی خەمی زەمانە
هەمووی چاوەڕێی پوڵی کچانە
بەڕانکو چۆخەی شاڵی هەورامان
مەرەزی بانەو دەوری مەریوان

ڕەشتی ڕەنگاوڕەنگ فەرەنجی لاشان
هەموی ئامادەی سەیرو تەماشان

لەولاوە دەستەی کچ وەك پۆلە کەو
لەم ـاوە لاوە چاوەڕوانی ئەو

کچ کە گەیشتە بەردێو لای مالآن
خێرا ئەیبەخشن گوڵ و گوڵاڵان

کۆڕ پەم چاوەڕێی چەپکە گوڵی تۆم
تا منیش دیاری یار بیەم بۆ خۆم

دزڵی ١٩٦٣

ژینی مەلا لە کوردەواریدا (١)

بەڕاستی سەختە ژیانی مەلا
چاك گیری کردووە لەناو ئەم گەلا
لە گەڵ ڕاتبەی نان یان چێشت خواستن
هەر ڕۆژێ لەم لا بۆ ئەولا گواستن
داوای شکارتەو جێگەی مەنێ جۆ
جاوەڕێی زەکات یاخۆ چۆڕێ دۆ
شوێنی ئیسقات و جمعانەو دەعوەت
تەواوی عومری ئەڕوا بە مەینەت
ئەمە ئەم دونیا بێدیار ئەو دنیا
حیساب و کیتابی ژیانی مەلا
چونکی مەسئوولی گوناهی خەڵکە
چەن چاو ئەپۆشێ بۆ بەشکی و بەڵکە
ناهەق ئەبینێ چاو ئەنووقێنێ
چەن بە ناهەقی خەڵك ئەتۆقێنێ
بۆیە ڕای ئەگرن ژیانی ئەدەن
گەلی بۆ دێرن خزمەتی ئەکەن
ڕێگای شەریعەتێ نیشان دا پێیان
گوناو خراپە لابدا لێیان،
ئاگای شەریعەت لای هیچکام نیە!
جوابی مەلا لای خوا چیە؟

مەوعظەو خوطبە هاوارو فەریاد
ئەپارێتەوە بە هاوارو داد
ئەوەن خوتبەیدا هەناسەی نەما
ئێوە بن و خوا چی دەس کەوت لەما
چونکی هەر خەڵکەو خەڵك تاڵان ئەکا
پیرەو کردەوەی منالان ئەکا
بە راستی سەختە ژینی مەلاکان
کاش ئەیان گۆڕی هەموو ڕێی ژیان
بە زۆروی بازوو بە نووکی قەڵەم
زیندەگی بکەن نان بخۆن بێخەم
نانی بێ منەت بێ ختەو بۆڵە
زۆر زۆر خۆشترە لەم ژینە سۆڵە

(١) نموونەیکە لەژینی مەلا لەوسەر دەمەدا

١٩٥٤ ئەحمەد ئاوا

فەرهاد

فەرهاد سەردەستەی هۆزی عاشقان
فەرهاد ڕەنجەڕۆ بێ ماڵ و سامان
ئەی فەرهاد چیبوو وا دێوانەوار
تۆی دایە شاخان دوور لە خەڵکی شار
چیبوو قوڵەنگەی دایە دەستی تۆ
وا دات ئەتاشی سەنگ و بەردی کۆ
جێگەی شانازای عاشقانی کورد
پاڵەوانی عیشق خاوەن دەسو برد
لەزۆرو بازووی کێ هەڵ ئەخێزێ
دوای هەزاران ساڵ کردەی نەبێزێ
عاشق و عالم ڕەسامی دانا
نەحاتی کۆکەن فەهمیدەو زانا
هاتمە ماوات لای یادگارت
سەیری کرداری بازووی زۆردارت
چیم دی لە هونەر فرهاد یەك کۆم دی
بردەی عیشقم دی کردەوەی تۆم دی
کردەی وا وردم هەرگیز نەدیوە
بە خەیاڵیشما تێنەپەڕیوە
من سەرسامم لەم وردە کارییە
ڕەنجی بێسوودو نادیارییە

مەردی دڵداری هەرتۆ بووی فەرهاد،
لە ئاکامیشا لە عیشقت ناشاد
لە دیداری یار شیرینی شیرین
نا کامو ناشاد ڕەنجەڕۆو خەمگین.
خوای دڵداری! خوای ناشادان!
خوای هەژاران! هی ناموردان!
بۆچی شیرینت نەدا بە فەرهاد
ناموردات کرد ڕەنجت داوە باد؟
داخێ ئەو ڕۆژە چوەتە جەرگم
لە یادم ناچێ تارۆژی مەرگم
چی کردوەتەکار دێوانەی کۆکەن
لە عەقڵ و لە زۆر لە کردەی بەدەن
جا ئیستە زانیم دڵداری کامە
دڵداریی ئێمە چەن کاڵ و خامە
بڕیارێ بە کەس نەڵیم دڵدارە
کەس دڵدارنەبوو مەر ئەو هەژارە

۱۹۶۳/۲/۱۸
کرماشان

بەفر بارین

زستانە، باران ئەباریّ، وردو لەسەر خوّ
کزەی بەفرو سەرمایە ئەدا لە ڕووی من و تۆ
هەورێکی سپی و مات شارەزووری گرتووە،
وا شاخەکانی دەوروبەری بەدەما بردوە
چەترێکی سپیە بەسەری شارەزوورەوە
هەر ترسی بەفرم لێ ئەکرد کە هات لەدوورەوە
شاخی هەورامان سامناکە، چ قەوماوە
ئەویش وەکومن ترسی بەفری لە دلاّ ڕواوە؟
تەپونمی باران و کزەی بای ساردی بزێو
هەڕەشەیێکی ژێر لێوە لە گیانداری شاخ و کێو
لەشاخا بەفر ئەباریّ، لە شارەزوورا، وەشت
دیمەنێکی شیرینە وەکو دیمەنی بەهەشت
لەگوّشەی کوانگ و بوخاری و ئاگردانا
جێی، گرتنی، کوّڕی گەرمە، لە دێ کانا
صوّبە، کە ئاسنێکی ڕەق و تەقە بوّ وا
ئەوەندە شیرین و عەزیزە ئێوەبن و خوا!؟
میوەی زستان بوّ خەڵکی ئەو کوێستانە
هەر ئاگرەو دوکەڵ و هەر ئاگردانە..
بەیانیێیا زوو، کە سەرم هەڵبڕی لەخەو
بەفرم کەدی، زوو کەوتمە یادی ڕاوەکەو

ئاسمانی شین و بای ساردو شاخ و کیوی سپی
دیمەنی ولات گوڕاوە چ شاخ و چ دولی کپی
زستانە، دەستی وەشاندووە هەورەکەی دوێ
بۆی دەرچووە چی لێهاتووە؟ چوویە کوێ.؟
کشەی بڕیوە، دەمی سڕیوە، ئەڵێ من نەبووم
کاری شەوە، شاهید نییە، خۆ منیش نەبووم
پێ بناری صەوزو شاخی سپی و دەشتی ڕەش
کوا دیمەنی، وانزیك لە دڵ و، جوان و گەش؟
هەر دیمەنی ولاتەکەمە هێند شیرین و دڵ کەشە
دەك خوایە لەتۆ بەزیادیێ ئەم کاکە بەشە

ئەحمەدناوا ١٩٦٠

وێنەی جوانی

وێنەی جوانیم پێشکەش بێ پێتان
تا ڕۆژی سەدجار سڵاوکا لێتان

هەرچەن هەمیشە دڵم لاتانە
خەیاڵم پەخشی مەنزلگاتانە

بەدڵێکی پاك دیاریو یادگاری
گەر قبوولی کەی دیارە سەداری

١٩٦٤/٤/٦
دوو ڕۆ

هەر لە ئێستاوە

هەر لە ئێستاوە بۆ تۆیە ئەفرێ
دڵ کە خەریکە سینە هەڵ ئەدرێ

چاوم چاوەڕێی تووتیای دینت
دەم چرکە چرکێیە بۆ لێو گەزینت

مەنزڵ ئامادەو کەلەبەر بازە
هەمووی چاوەڕێی میوانی تازە

کرماشان ١٩٦٧

شەڕ یەکە دەرد

دڵ پڕ لە دەردی دووری یارانە
خەفەت بۆ سەر دڵ وەکو بارانە

هەرچەن شێواوە دیمەن و ڕەنگم
بەڵام دڵ هەمان دڵی جارانە

پڕ لە یادی تۆ پڕ خۆشەویستی
شەریکە دەردی دەردەدارانە

دووڕۆ ١٩٦٤

مآل ئاوایی

هاتمەوە تەنها جەستەم گۆڕاوە
گیانم لە خزمەت خۆتا جێماوە

وشە لە دەمما تەزی بوو بە بەرد
بە زەبری کزەی هەناسانی سەرد

وەصڵی دیدارت ئومێدی دڵە
بۆیە وا گەشە، سوورە، وەك گوڵە

ئەحمەدئاوا ١٩٦٠

ڕەشە با ئامان!

شەماڵ سا چیبکەم نەماوە وادەت ئەم نامە بیەی
نەما شنەی صاف تیژ ڕەوو سادەت ئەم کارە بکەی
خۆ منیش کارم یەکجار تەعجیلە بۆ لای دڵەکەم
هەی هاوار دڵم خەیڵی زەلیلە هەر بۆ گوڵەکەم
ڕەشەبا ئامان دەسەدامێنم زوو بێرە مەیدان
دەمەو کڵێڵەت ساناخاێینم بۆ قەڵا شێخان
هیچ فەرقی نە خەی بەرزیو هەڵەتی ئەو کوێستانانە
هەڵمەتێ بدەو بگە خذمەتی بۆ ئەم بەیانە
عەرزی کە دڵم زۆر تاسە خوارە باڵای بینێ
داویەتە گرو گڵپەو شەرارە وا بێ نامێنێ
تاسەو هەناسەی دەرونم یەکەر بیدەرە دەستی
نووسیومە دەردی دڵم یەك دەفتەر بەڵام بە پەستی
مەستی خۆیناوی دڵە کزەکەی خۆمم بە یەکجار
دێوانەی دڵە خەفت دزەکەی خۆمم هەی هاوار
قەسەمت ئەدەم تۆ بیتو خودا گلینەی چاوان
حاڵم بەشێوە دیوانەم شەیدا دەخلیم ئامان
زوو بە نامەیێ نەجاتی دە دڵ لە گێژاوی غەم
(بێوەی)کەوتوەتە ناوی لیتەو گڵ دەرنەیێ چیبکەم؟

(بیارە - ١٩٥٠)

«دەنگی دڵ»

گوێ لە دەنگی دڵ گرە چۆن شێوەن و زاری ئەکا
چۆن سکاڵای دەردی دووری، زارو غەمباری ئەکا

خۆ ئەگەر من دوور لە تۆ.بم خاوو ئارامم نیە
کاتی وەصڵیش ڕۆژی ڕووتە زامکەم کاری ئەکا

١٩٦٣//١٢

لە خۆشیی تۆوە

لەخۆشیی تۆوە ڕەنگم وەك گوڵە .. سوور
شەریکی شادیيە ڕۆحم... لە خەم دوور
ئەگەرچی لوطفی ئێوە وەك بەهارە
دەمێ ساردو دەمێکی گەرم و پڕ نوور
بەڵام من بەو هەوا زیندووم کە هەڵ کا
لەدوو ڕۆوە بەرەو ئێمە بەرەو ژوور

١٩٧٠ کرماشان

یادی نیوه

یادی ئیوه وا له ناو جەرگ و دڵ و ڕۆحا برا
هەر بە یادی ئیوەبوو پایەی تەنی من دا نرا

هەر بە یادی ئیوەبو لەو شاخ و داخەم دایە بەر
هەر لە دووری ئیوە بو عەقڵ خەوم لا ، لابرا

هەر لە دووری ئیوەیە وا ناوی مەجنونیم ئەبەن
هەر لە دووری ئیوەیە عەوداڵم و بێخەم درا

بەو خوایەی شاهدی وەضع و ژیان و گیانمە
من لە دووریی ئیوە دایم وام لە ناوی ئاگرا

خوایە بۆ تۆ هیچی پێ ناچێ بە ئاواتم بگەم
بەڵکو کۆ یان کەی لە دەورم خزمو یاران و برا.

ئەحمەدئاوا ۱۹۵۳

ئەزانیی بۆچی؟

ئەزانی بۆچی جێگاکەت لەناو چاوا نەما گیانە؟
تەرازوی تۆ گەلێ قورس بوو دڵم بۆی بوو بە هێلانە

هەتا ئەوسابوو تۆ چاو بووی بەڵام ئێستاکە بیزانە
دوو چاوم ساوڵی تۆیە بەدایم هەر لەسەر بانە

غەمیشم بوو کە ئازارت بگاتێ تۆ لە دیوی دەر
کەواتە دەی لە ژوورۆ بە لە دڵما بۆت ئەکەم یانە

١٩٥٧ ئەحمەد ئاوا

لەگەڵ خەم

لەگەڵ خەم بوومە هاودەم دەم بە دەم هەرشینە کردارم
نەکا باوڕ نەکەی بڕوا ببینە ڕەنگ و ڕوخسارم

ژیانم وەک نەمانە بەزم و شادیم شیوەنی گەرمە
بە دیمەن عاقڵ و ژیرم بەڵام دیوانە ڕەفتارم

بە جۆرێ دەردی دووریت کاری کردە بەن بەنی جەستەم
هەمیشە مات و خەمگین و زەلیل و وێڵ و بیمارم

نەخوازەڵا لە کاتێکا لە باتی موژدەیی وەصڵت
وەڵامێکی فیراقت دایە دەس جەستەی بریندارم

وەرە «بێ‌وەی» تەحەمول کە نەبوونی نووری دووچاوت
لە ڕێگەی شاخ و داخ و دڕک و دااڵی وەصڵی دڵدارم

ئەحمەد ئاوا ١٩٥٦

نامەی خوارو خێچ

گەر دێری نامەم خوارو خێچە
تای هەڵ قرچاوو پڕ قەمچو پێچە

ئەوە بە گڵپەی دەروون سووتاوە
سەد قەمچی تیایەو وا هەڵ کزاوە

کوورەی دەروونم نەك نامەو خامە
سوور ئەکاتەوە چی خشتی خامە

هانام کە بە کوڵ لە دڵ دێتەدەر
ئەم دنیا ئەکا بە سارای مەحشەر

دووریتان یاران گەلێ ستەمە
گرێشم تێ چێ هێمان هەر کەمە

١٩٦٦ مەحمود ئاوا

بۆ هاوڕێی شکارم

هەرچەندە باوی وەفا نەماوە
لەم زەمانەدا بێشەرتی باوە

بەڵام من یادی ئێوە هەر ئەکەم
هەرشوێنێ خۆش بێ ناوێکتان ئەبەم

بەلاشە لێرەم بەدڵ وام لەوێ
با ئێرەش خۆش بێ هەر ئێوم ئەوێ

ڕۆحم بەرەڵای هەردی ڕەنگینە
بۆ دوورییی وەتەن دایکم خەمگینە

دالآنیو، پرشنگ هەتا کەلەبەر
لە خەیاڵی من قەت ناچنە دەر

سەر چاوەی ڕەنگین هەردی زەردی گڵ
بەخوا قەسەم دەر ناچن لەدڵ

هەردی دالەمێز، ملەوەرد، مەیدان
هانە ئەحمەدەو مزگێڵە، تا بان

هەر شاخ و بەرزێ هەر هەردو بەردێ
هەرچاوەو ئاوێ هەرکاوو زەردێ

جێگەی یادگارە جێگەی شکارە
جێگەی سەیرانی پایزو بەهارە

هەر وەکو پەردەی سێبەما وانە
لەبەری چاوا دیارو عەیانە

وێنەیان بوونە بەرگی گیانم
ناویان شەوو رۆژ وێردی زوانم

والحاصل دڵم هەر وا لە لاتان
چاوم بە دایم هەر وا لە ڕاتان.

محمود ئاوای دووڕۆ ١٩٦٦

هاتە گوێم دەنگت نەم بینی ڕەنگت
نەم بینی بالای جوان و شەنگت

دنیای ڕوناکم وا لە لا تار بوو
شیرینی ژیان لام ژاری ماربو

هەتا بەیانی فرمێسکم ڕژان
هەناسەم هەڵ کێشت خەفەتم پژان

ئێشی ئەو شەوە مەر خوا چاریکا
مەر هاتنەوت لەدڵ باری کا

هاوینی ساڵی ١٩٦٢ سلێمانی

نامەی شیرین

نامەی شیرینت وەك بووك ڕازاوە
زاخاوی دڵی پڕ ژەنگی داوە
هاتە ژوورەکەی تاریك و تەنگم
لە ڕۆژی ڕووناك وەك شەوە زەنگم
وێرانەی دڵی ڕووناك کردەوە
ئاوابێ مانگت بۆ ئەم کردەوە.
مەرجت داناوە تۆ بۆ مەرحەمەت
تا یار لوطفی بێ هەتە ئیرادەت
بەڵام من ئازیز نووری دوو چاوم
بە جۆرێ مەیلت بۆ گە وە داوم
لوطف و بێ لوطفیت لە لام یەك سانە
جەورو ئازارت لای من ئاسانە
هەروەك فەرمویە مەعدومیی گەورە
کە فەرمودەکەی سەرمەشقی دەورە.
هەتا من ماوم وەمەیلت مەستم
هەرجان فیداکەی ڕۆکەی ئەلەستم

کرماشان ١٩٦٩

«گوڵێک لە گوڵزارا»

لە گوڵزاری سراج الدین گوڵێك بووم
کە صەد بوڵبوڵ بە یەك دیداری مەستە

لە پر دەستی ئەجەڵ هات و بڕیمی
کە بۆ کۆشکی بەهەشت بم کاتە دەستە

مەڵێن بۆ زوو ژیانت دایە دواوە
ئەوە تەقدیرەکەی ڕۆژی ئەلەستە

١٩٧٧ سنە

حاجیيه چلّكنه

حاجیيه چلّكنه ئەترەب و ئەغبەر
نزيك له چاكەو دوور كەوتوو له شەر
ئەندامی قافلەی پيری تەريقەت
مەلای شارەزای رێگەی شەريعەت
ئەمينی عوثمان مەريوان ماوا
يانەی دەروونت وە نوور بێ ئاوا
تابعی سوننەت رەسولی ئەمين
مەحبوب و موحيب موحيقق و مەتين
موبارەكت بێ حەجی مەبرورت
طاعەو ئيطاعەو سەعيی مەشكورت
جە ياد نەبەری يادی من كەردەن
جە ديوانی هەق ڕووم خەيلێ زەردەن
بەڵ وە هانايێ بەڵ وە ڕجايێ
جە صوبحی صادق لاڵەو دۆعايێ
بۆ وە باعثی ڕەحمی ئەلرەحمان
ڕزگاربۆ دڵم جە بەندو زيندان

مارت ١٩٦٩ مەدينەی مونەووەرە

عەزیزم

عەزیزم ئەی موحەممەد ڕەبیی خۆش بی
پیاوێکی بزان و زۆر بە هۆش بی
لە ڕێگەی دانشا باش تێ بکۆشی
هەتاکو بەرگی دانایی دەپۆشی
بەنات ذاتی (اله العالمین) بێ
مەبەستت خزمەتی ئایین و دین بێ
پیاوی دین و دونیا بی موحەممەد
لە چەوتی دوورو ڕێیابی موحەممەد
هەتا مردن لە بۆ دونیات بکۆشە
خودایا نانی بازوو چەندە خۆشە
لە بۆ دینیش وەها تێکۆشە گیانە
نەمانی گشتمان نێزیك بزانە
لە فەرمودەی نەبی طاهاو ئەمینە
کەسێ مەردە کە هی دونیاوو دینە

مەدینەی مونەووەرە ١٩٦٩

چاوەکەم

چاوەکەم تۆ دووری ئیستە هەر لە چاوو زوان و دەم
نەك لە دڵ، دڵ جێگەیە بۆ تۆو خەیاڵت دەم بە دەم

کاشکی ئیستە کە دووری ڕەنگ و شێوە جوانەکەت
جێت نەهێشتایێ لە دڵ حەسرەت، لەدیدە ئاوو تەم

بێوەیا قەبت وا مەڵێ شوکرو سوپاسی خوا بکە
چونکی یار ڕاضی بوە بتکاتە لانەی دەردو غەم

١٩٥٧/٣/١٨ ئەحمەد ئاوا

خوابە نوخەی وا ئیطاعەی کرد بچووك و دشتمان
دژمنی ئیمەی لە ناوبرد زۆری بازوو مشتمان
صەد شوکور هەرچی کەوا ناحەز بوو فەوتا کوشتمان
جێ دەسی هیچ کەس نەما دەس خانە پێشەی پشتمان
صەد شوکور ڕووماڵ سپی دبرانی تۆ بوو گشتمان

وا ئەبینم عالم و صوفی و موریدو خاس و عام
یەکسەریی بۆمان ئەبەستن پر دوڕی بازی مەرام
یاری دەرمانن هەموویان دێنە لامان سوبح و شام
ڕۆح و مالْ و گیانی خۆیان سەرفە بۆ ئیمە تەمام
سەیری کەن چی کرد لەپاش خوی ئەو علا بەدری هومام

ڕۆژی خۆی وا وەصیەتی بۆمان ئەکرد ئەمرۆ کەوا
ئیوە ئەیبینن بە دوو چاو وا لە جێگاکەی ئەوا
زۆر کەسیش ئەیوت دوای خۆی وصیەتی ئەی با هەوا
سەیری هیمەت کەن کەوا چۆن دوشمنانی دایەدوا
چۆن هەموو خر بوون لە دەوری میرو ئاغاو بێنەوا

بابی ئیمە مورشیدێك بوو حاتەمێکی ڕووی زەمین
بابی ئیمە ڕەهبەرێك بوو نائبی شاهی ئەمین
شیخ علاءالدین پەنا بوو بۆ فەقیرو دڵ غەمین
خادیمی چینی هەژاران خادیمی شەرعی مەتین
ئەو لە عیرفان و لە طیبا بێ حەریف و بێ قەرین.

چۆن نەڕێژێ چەشنی باران دیدەکەم ئەشکی بەتاو؟
چۆن نەبێ بریان بە جارێ جەرگ ودڵ سڕڵ و هەناو؟
سەیری کەن لافاوی دۆڵ و ئەشکی چەشمی چەشمە ئاو!
چۆنی ڕێژا چۆنی بێژا ئەشکی دیدە وەك سەراو؟
دەی ئیتر من چۆن نەڕێژم ئەشکی دیدەو خوێنی چاو؟

ئەی دلە قەت غەم مەخۆ ئەی کوانێ فخر المورسەلین
کوانی عثمان کوا بەها ئەی کووا ضیاو نەجمەدین
کل نفس ئایەتی قورئانە، ئیمەش هەر ئەچین
صەد شوکور واجێگەی ئاوایە وەك خولدیبەرین
زۆر بە ڕێزە کاکە عثمان لای هەموویان ئەجمەعین

«بێوەیا دەیسا مەنالە نالە نالی بۆچیە
ڕاس ئەکەی خزمەت ئەکەی کەس مانعی خزمەت نیە
بێرە مەیدان چەشنی شێران ڕۆژی پیاوی‌و مەردیە
ئەو کەسەی خزمەت نەکا لەم ڕۆژەدا داری بیە
هەر کەسیش خزمەت بکا واپاکیە ودڵسۆزیە

بیارە نەورۆزی ١٩٥٤

شینی دایک

له دەریای دەروون هەڵ گۆزم ئاوێ
له چاوەی دیدەم بیرێژم ئاوێ
تەمی مەینەتان لەگەڵ ئاخ و داخ
بدا له لووتەی حەسرەتی دەماخ
لێی بدا کزەی کۆچی ئازیزان
وەك کزەی سەرمای کاتی پاییزان
بێرێو بڕێژێ گریانی بەتین
خورخور بێته خوار لێشاوی ئەسرین
مەزرەعەی خەفەت له دەشتی دەروون
شین بکاو شین کا له دەستی گەردوون
هەر ساتێ هەورێ، هەر کاتێ تاوێ
هەر تاوێ ئاوێ، هاژەی لافاوێ
بڕێژم دەم دەم به درێژیی ساڵ
شینی تۆ بکەم له دەرو له ماڵ
یاسنی کەم دۆس و هاوسێو بێگانه
ببم به عەوداڵ هی ئەو کێوانه
هێمان هەر گڵپەی دەروونم بەرزە
ئاگری دووریت ساتی صەد تەرزە
هێمان هەر تاسەم وەك ئیستە وایه
هێمان هەرشینم دووایی نایه
هێمان هەر ئەگریم بۆ کۆچت دایه
هێمان هەرشینم دوایی نایه

دووڕۆ ١٩٦٦

شینی برا

دەنگێ هات لەگەڵ بەرە بەیانا
لەگەڵ شنەی‌بای سەری کێوانا
تاریکو لێڵەی بەینی ڕۆژو شەو
کە دڵ وریایەو چاو پرە لەخەو
دەنگێ هات زەڵاڵ ناسك تر لە گوڵ
بۆی شەیدا ئەبونە دڵ هەزار دڵ
بەڵام ئەو دەنگە هەر چەن شیرین بوو،
هەڵ بزرکاوو کزو خەمگین بوو
دەنگی لاوێ بوو دڵ خۆش بە جوانی
دنیای بێ بنیای وا نەئەزانی
بناغەی کۆشکی ژیانی نابوو
هەزار ئارەزووی لە ناو دڵابوو
لەپر وەکو دێو لە نیوەشەوا
کاتێ ئێمە واین لە شیرین خەوا
دای بەسەر بەزم و ڕەزمی ژیانیا
دای بەسەر باوکی ڕۆڵەکانیا
ئاواتی ژیانی وەك گوڵ هەڵ وەران
پەراوی ژینی لە دەس هەڵ فڕان
دەنگی ئەولاوە شیرین و شەنگە
ئەیوت برایان بگەن درەنگە!

ئەیوت بم گەری برای شیرینم
سەیر کە زەلیل و کزو غەمگینم

مەرگ وابالی کێشا بەسەرما
فەلەك وا قوڕی کێشا بە دەرما

ئەو دەنگە گڕی بەردایە دەروون
چاو پڕ ئەسرین بوو جەستە بوو زەبوون

چۆن نەبێ جەرگ و دڵم بە بریان
دیدە چۆن نەکا شیوەن و گریان

برام من چۆن تۆ لەبیر بەمەوە
یادت لە دڵم چۆن دوور خەمەوە

چۆن لە یادم چێ شێوەی جوانت
گیانم چۆن نەبێ لە شوێنی گیانت

ئەو لاشە جوانە لە ناو گلاّبێ
ئیتر من خۆشیم چۆن لە دلاّبێ

چۆن قوڕی دنیا نەکەم بە سەرما
چون هەرچی ڕەشە نەیکەم بە بەرما

برا ئا بەو خوا کە تۆی بردەوە
گوڵی جوانیی تۆی لەدار کردەوە

ئەر بم زانیایێ منیش نامرم
ئەوڕێ تۆ گرتت منیش نایگرم

خۆم بەدەستی خۆم ئەم هێنا مەرگم
هەر لەو کاتەدا شیم ئەکرد جەرگم

بەلاّم ئەزانم برای نازارم
منیش وەکو تۆ بار ئەکەن بارم

ئەو گیانەی کە من ئێستا کە هەمە
هەر ئەبێ دەرچێ جا زیادو کەمە

کەوابوو برام خوا ئاگادارت
تۆ.زووتر چووینە جێگەی یەکجارت

منیش هاکا هات وادەی مردنم!
ها کا هات کاروان بۆ بار کردنم

جا ئەوسا کاروان ئەبنە یەك ناکا
هیچ فەرقی تازەو کۆنەیك ناکا

١٩٦١ ئەحمەد ئاوا

فەلسەفەو ناموژگاریی

گەنجینەی دڵ

لاشەم پەرێشان وەکو وێرانە
گەنجینەی دڵێ تیا پەنهانە
خۆ دەردی خۆمی نەخوارد ئەم گەنجە
بەشم دەردی سەر ئازارو ڕەنجە
بەش دەستی خدرو موسای بۆ بگات
ئەم گەنجە فریای ئەولادم بخات

١٩٧٠ کرماشان

دڵسۆزکامە؟

بە شەوی شوان لە بەهارنا
کز ئەکا لە ژێر تاوی بارانا
بەرۆژی وەرزێر کاتی دروێنە
کە دیلی دەسی گەرمای هاوینە
بەسکی برسی هەژاری بێدەس
کە حاڵی زاری نای زانێ هەرکەس
بەوکاتەی هەژار سەیری خوان ئەکا
سەیری خۆراك و سفرەو نان ئەکا
بەو کاتەی هەتیو بێ دایك و بابە
کە بۆ حاڵی خۆی جەرگی کەبابە
لە رۆژی جەژن و شادیو سەیرانا
سەری کز ئەگرێ لای منالانا
بە تەپەی دڵی قەرزاری داماو
کاتێ خاوەن قەرز دێتە لای ناکاو
بە پێوەرزنی بێ مێردو بێکەس
هەتیو ئەبنە ملی بەبێ دەس
بە نالەی زامار ژیر بومباباران
بە دەربەدەری دێهات و شاران
بە ئاهو نالەی نەخۆشی دێهات
کە خوا نەبێ کەس بە هانای ناگات
بەکیسەی خاڵی، بە هەناسەی سەرد
بە لێوی باردار بە دیمەنی زەرد

به لەرزو سەرما هی بێ سیالان
هی بێ ئاگران هینی بێ مالان .
به کزەی دەروون جگەر سوتاوان
ئازیز مردووان رۆڵە کوژراوان .
والحاصل قەسەم بە گشت ناکامان
بە ئاهو حەسرەت بە سۆزی زامان
بەخەم و خەفەت گشت نامورادێ
بەگشت هاوار و دادو فەریادێ
وەگشت مەزڵومێ گشت بەش خوراوێ
بەبێ تاوانێ زیندان کراوێ
بە شەقەی قەمچی ئازار دراوان
بە شراقەی سەری مێشك پژاوان
بە لێشاوەی خوێن خوێن ڕژاوان
بە کۆچ و باری تالان کراوان
ئەم دونیا لای من ناژی یەك عانە
هەموو ساتیکێ ژیان تاوانە
مرۆڤ کە خەمی برای خۆی نەبوو
خەفەتی دەردی من و تۆی نەبوو
شەوو ڕۆژ خەمی ژیانی خۆیبوو
دایم هەر هەوڵی گیرفانی خۆی بوو
بۆ گیانی یەکتر گشت وەکو جەردە
بڕێ بە دزیو، بڕێ بێ پەردە
یەکێ بەناوی دین و دەعواوە
یەکێ بە ئیسمی پیاوی دنیاوە
یەکێ دکتۆرەو یەکێ وەکیلە
یەکێ خواناسەو یەکێ دەلیلە

یەکێ دڵسۆزی هەژارو فەقیر
گوایا لای ئەبا زیندان و زەنجیر
ئەمانەش زۆربەی هەردەس بڕینە
پارە خواردنەو لیباس دڕینە
هەر دەس بڕینی خەڵکی نەفامە
خەڵکە تۆخوا دڵسۆزتان کامە
کێ ڕاس بۆ خوا دنیای هیچ ناوێ
خوا غافڵ ناکا لە ڕۆژا ناوێ،
کام وەکیل بێ پوول کاری بۆکردی
هەقی لە دەستی زۆردار بوگردی؟
پارەت بوکێبرد گلی نەداوە؟
گوتی با هەق بێ بەلای خوداوە!
کام پزشك چارەی هەژارێکی کرد
داوای پارەکەی نەکرد دەس و برد؟
کام پیاوی دنیا بۆ پایەی نەبوو
پایەیان پێداو لەژێری دەرچوو؟
خۆشیی ئەم دنیا هینی زۆرداره
نەویچ هەرچی هەس هینی هەژاره
هەژاریش تا دێت هەر قوڕ بەسەرە
هەر بەش خواروو هەر دەربەدەرە
ئەمانە هەموو ئەی خەڵەتێنن
هیچ کامیان نیە مافی بسێنن
کەوابوو دنیا خۆشیی‌یە کەی کام بێ
کە سەرنشینی زۆربەی ناکام بێ؟

مەحمود ناوای دووڕۆ ١٩٦٥

بۆی گوڵاو

بۆی گوڵاوی نامەکەت ڕۆحی وەها شاد کردەوە
ئەو ضەریحە پڕلەنوورەی موصطەفای یاد کردەوە

چون دیارە بۆنی گوڵ مەر هەر گوڵاو بیداتەدەر
بۆی ئەحادیثی ئەوە خامەی ئەتۆی هێنایە بەر

شەهدە؟ یامە شەککەرە؟ یاخۆ شەرابێکی طەهور
وا لە خامەو نامەکەی تۆ هاشمیی کردی ظوهور

کرماشان ۱۹٦۸

دوا ڕۆژی ڕووناک

ئەبارێ خەفەت بەسەر دەروونا
ڕووناکی نیە لەناو گەردوونا

ڕەشەبا نەبێ شەماڵ نابینم
ڕۆشنایی نیە ڕۆژگاری ژینم

دەرگای ژیانم لێ داخراوە
دۆس و ئاشنام لا لابراوە

هەر کەس ئەبینم لێم بێگانەیە
ئەڵێی دوشمنی ئەم ژیانەیە

لە باتی دۆشەك جیگەم هەر خارە
لەناو سەد کەسا ڕەنگم دیارە

بازارم لای کەس ڕەواجی نیە
پیاوەتی ئەکەم ناپیاوییە

ڕازیم بە چۆڵ و شاخ و هەردو کێو
بووگم بە کێوی بەشێوە وەك دێو

هیشتاکو مەردوم هەر لێم دوودڵن
بۆ ئازارادانم دایم بە کۆڵن

گۆرانیم لایان وەك گرمەی هەورە
خزمەتیان ئەکەم پاداشم جەورە

سەرەڕای ئەمەش دڵ پڕ لەشادیم
هەر چاوەڕوانی ڕۆژی ئازادیم

هیوای دوا ڕۆژی ڕووناك و ڕۆشن
جێی نەهێشتوە ساتێ دڵی من

قسەی ئەم خەڵکە لای من وەك پەشمە
دایم چاوەڕێی ئەو ڕۆژە گەشمە

دزڵی ١٩٦٣

بێ وەرژن

خۆزگە نەم نەدی نەو شێوەو ڕەنگە
نەنەهاتە گۆێم نەو هاناو دەنگە
مات و کزۆڵەو جل شێتاڵ شێتاڵ
بێ کەوش و کڵاش بێ جل و سپیاڵ
وشک و ڕەق و تەق نووزە لێ بڕاو
قاچ و قوڵی وشک پێڵاوی دڕاو
زوڵفی گرژ بەسەر پێشەی ڕوومەتا
وێڵ بوو بە شوێنی دوونانی لەتا
ڕەنگی ڕەش لەبەر گەرمای هاوینا
تك تکی عارەق بەسەر جەبینا
سەیرم کرد کۆڵێ لەسەر پشتێیە
لێم پرسی دایە کۆڵەکەت چیێیە؟
من وام نەزانی شڕەسپیاڵە
کە سەری لادا دەرکەو منداڵە
منداڵ چنگێ بوو لە پێشەو پەڵا
کە دیم ژینی خۆم لابوو بە بەڵا
وتی کۆمەکم بکەن براگیان
مانگی مەولوودەو سەردەمی ئیحسان
وەرنا بابڕۆم بۆ دەرگایێتر
بە دەنگێکی مات کزو ساردو سڕ

هەرچەن ئەو دەنگە وا ساردو سڕ بوو
بۆ ناوجەرگی من وەك پشكۆو گڕبوو
سیخێ بوو كردی بەناو دەروونا
دووكەڵی هەڵسا بە ڕووی گەردونا
وتم ئەی یەزدان خاوەنی هەموو
حاكمی مردوو ڕازقی زیندوو
تا كەی ئەبینم ئەم جۆرە ژینە
بۆ وێران نەبێ ئەم سەر زەمینە
یارەحمێ خەرە دڵی دەوڵەمەن
یا بیكوژە هەژار مەیهێڵە بۆ پەن
یا دڵم ڕەق كە منیش وەكو بەرد
گوێ نەدەم بە ئاە بە نالە بەدەرد
ئەنا زیندەگی كەی ئەبێ وابێ
چینێ دەوڵەمەن چینێ كەدابێ!!

دزڵی ١٩٦٣

هەژاری

هەژاری کۆسپی ڕێی ژیان
هەژاری‌ئازاری گیان
هۆی بێزاریی ئەم ژینە
هۆی ناکامی ئەم زەمینە
هۆی ئاوات بردنە ناوی گڵ
هۆی نامرادی دڵدارو دڵ
هۆی نەخۆشی هەزاران کەس
هۆی نەخوێنەواریی بۆ بێدەس
لەکەی ڕەشی ڕووی ئەم چەرخە
مێوانی هەر کەس بی بێ نرخە
لای من نا لای پارەپەرسان
لای نەفام و خۆ بە زل زان،
لای من هەژار وەك گەوهەرە
وەکو کانگەی زیوو زەرە،
هەژاریی کزەو هەناسە
هەژاریی ئارەزوو تاسە
هەژاری ئاخ و زووخ و دەرد
هەژاری نەخۆشیو ڕەنگی زەرد
هەژاری باوکی سەد دەردی
بۆ ڕیگای ژین کۆسپ و بەردی

خوزگەم بەو رۆژەی نەت بینم
سارێژ بێت زامی برینم
مەردوم یەك سەر لەتۆ دوور بن
گش دەوڵەمەندو مەسرور بن
گش بە ئاواتی خۆ بگەن
لەززەت لە ژیان و ژین ببەن،
دەوڵەمەن نەبن و چاو برسی
بەتاڵ، دانیشتووی سەر کورسی
وانەبن لە خۆبایی‌بن
بەو جۆرەی خۆیان نەناسن
ئەوەندەیان بێت باش بژین
لە یاد نەبەن خواو ئایین

ئەحمەد ئاوا - ١٩٥٧

لاشەی نازاران

لاشەی نازاران یاخوا نەیێشێ
منەتی دوکتۆر هەرگیز نەکێشی

حەیف نیە توخوا درەختی بەردار
باخەوانەکەی هەڵی بکێشێ؟

مەحمود ئاوای دوورۆ ١٩٦٥

لەکەڵ دڵی خۆما

ئەی دڵ تۆ بەردی ئەی دل تۆ بەردی
بەردێکی سەختی وەك شاخ و هەردی
بەردیش بی هەرگیز بەرگە ناگری
بۆیە ناسوتێیت تۆ خۆت ئاگری
ئەم هەموو دەردو بەڵاو مەینەتە
ئەم هەموو کۆس و کاسەی نەگبەتە
ئەم هەموو کزەو قرچەو هەناسە
دووری دیدارو ئارەزوو وتاسە
کوا براو باوك و کۆڕی خزمانم
کوانێ هاتو چۆی دۆس و یارانم
کوا بەزم و ڕەزم و خۆشیی جارانم
کوا زەوقی جاران ڕەونەقی ژیانم
کوا تافی لاوی هەروەکو سەر خۆش
کە کوورەی شادی ئەهێنایە جۆش
ئەی دڵ تۆ بەردی لەبەرد ڕەق تری
بۆیە ناسوتێت تۆ خۆت ئاگری
من سەرنویشتی خۆم لەبەر چاوە
ئەزانم چۆنە ئەوەی کە ماوە
ئەرمام پیریەو کزیو زەبوونی
چرچ و لۆچی ڕوو، دەردی دەروونی
جا ئیتر لەپاش ئەم دەردیسەرە
لەم دنیا ئاخرم، بڕۆرەدەرە
کەچی تۆش وەك خۆت تەپە تەپتە
هەر وەکو جاران گاڵتەو گەپتە

ئەحمەد ئاوا ١٩٦٠

باڵی خەیاڵ

سواری باڵی خەیاڵی خۆم بووم ئەفرین ورد ورد
ڕووەو مەنزڵی یاری شیرینم ئاواتم ئەبرد
بەسەر شاخ و کێو دەشت و چەمەن و باخ و گوڵزارا
هەر لە هەورامان هەتا شارەزوور تەماشام ئەکرد
لەناکا توشی هەورو تەمێ بووم کەوتە ڕووی جیهان
هەورێ بوو ڕەش تر لە نیوچاوانی بەختی گەلی کورد
دیم ئەمە هەور ی دەروونی خەڵکە ئاوا هەڵ ساوە
ڕووی کردوە هەوا تازەجێ دێڵێ لووتەی شاخ و گرد
سەیرم کرد هەرکەس لەچەن ئاوات و لە خەیاڵایە
بەخەیاڵ هەر کەس لە کاری خۆیا گرەوی ئەبرد
یا وەکو چەن کەس لە گەرم و گوڕی خەیاڵی دڵا
لە کۆڕی هەوڵ تەقەلای ژینا کتوپر ئەمرد
زۆر لاو خەریکی بەستنی لانەی دڵداریو یاربوو
بەتوندی چەپکی ڕێحانەو گوڵی ئەچنێو ئەی هاورد.
چەنکەسێك بەسەر ئاوو لافاوی نەهاتی ژینا
بەپایەی مەحکەم بۆ کۆشکی مەرام وا ئەبەسێ پرد
کەسێکم نە دی بۆ دەردی کەسێ دڵی بسووتێ
ئەم دی هەر کەسێ هەر بۆ بەشی خۆی ئەکا دەسو برد

بەڵام سەیرم کرد کە کاری گەردوون دوورە لە ئاوات
هیچ کەسم نەدی تووشی ئاوات بێ لەلاوازو گورد
هەوا بوو کەوا خەریکی گەنج بوو ڕەنجی بۆ ئەهات
لەتاوی غاری بەخت و نگینا ملی نەبوو ورد
هی وایش بوو کەوا خۆی لە خەیاڵی هیچێکا نەبوو
بۆی هەڵ ئەدریا خەرمانی شادی وەك کێوی هەڵ گورد
بێوەی کە مادام ئەم دنیا وایە هیچ گوێی مەدەرێ
خۆت تەسلیم بکە وە دەستی تقدیر ئیتر هەرچی کرد

بیارە ١٩٥٠

دووڕۆ بۆ بوویە مەرکەز؟

ئەزانی بۆچی دووڕۆ بوویە جێگەو مەرکەزی پیران
بپرسە تۆ لە دانایانی دەورو عاقڵ و ژیران

نیە هەرگیز وەڵامێ غەیری ئەم تەعبیرە ئەی ژیرە
کە نەهرەینی شەریعەت هەم تەریقەت لێرە جێگیرە

لە دووڕۆدایە دەبنە یەك، دووڕێگەی پاکی ئیسلامی
نیە فەرقێ لە نێوان دا، لەهەق لانادا هیچ کامی

مەحمود ئاوا ١٩٦٥

زوان له ڕوانگەی منەوە

ئەمڕۆ پاراوە زوانی گۆشتین
بوەتە جەللاد وەك شمشیری قین

لەم و لەو ئەدا ناپرسێتەوە
دەس ئەوەشێنێ ناسڵەمێتەوە

کاتێکت زانی بویە مشتێ خۆڵ
باران و لافاو هێنایە ناو دۆڵ

یاخۆ مشك ومار کردیانە یەك ژەم
لەیەك دەم لەم دەم چووەناو ئەو دەم

سنە ـ ١٩٧٩

ناکامی ژیان

کۆڵی مەینەتم، لەسەر زەوی‌دا هەڵیان ڕیژاوم
هەر چۆنێ کەوا دڵیان پێ خۆش بوو نیابان ناوم
منیش وەك ئەوان هەڵم ڕیژاوە چەن مەینەت کێشێ
هەرکام بە جۆرێ لەدەستی ژیان دەروونی ئێشێ
ژیان چەن شەوو ڕۆژێکی ژینە ئەبرێنەسەر
یا تاڵ یا شیرین یا ترس و لەرزە لە دەستی خەتەر
نە دوا ڕۆژی پێش بینی ئەکرێ نەپێش هاتی ئەو
زوو تێ ئەپەڕێ تەمەنی لازیز بە خواردن و خەو
کاتێ ئەزانی پیری هاتە پێش دوایی تەمەنە
ئەبێ چۆڵی کەین ئەم دەشتوودەرو گوڵ و چەمەنە
منیش و ئێوەش مشتێ خۆڵ و خاك بەری ژینمانە
ناو جێ بمێنێ دەردی چی ئەخوا ئەمە ژیانە

تاران ـ ۱۹۷۵

هەر نەبێتە گڵ بۆ کوێ نەچێ دڵ

گیانە ئەو خاکەی کە هێنی تۆیە
کشتگەو خانووەو جێگەی هۆهۆیە
باخ و گوڵزارەو جێی سەیرو گەشتە
رازێنراوەتۆ گەڵێی بەهەشتە
خاکێکە کە زۆر خاوەنی دیوە
چەندین ها دەس وکەسی ناسیوە
چەن جار سنوورو مەرزی گۆڕاوە
چەن جەنگ و شەڕی لەسەر کراوە
چەن کرایە باخ سەر لەنوێ زەوی
کرایە خانووی بوڵەندو نەوی
ئێستە پاش ئێمەش ئەگوڕێتەوە
چەن ئەبرێتەوەو ئەدوڕێتەوە
سنووری تازەی بۆ دیاری ئەکەن
وارث سەر لە نوێ بە ئیرثی ئەبەن
هیچ کەس نازانێ کەوا خاوەنی
خۆشتری ویستوە ئەو لە تەمەنی
کەوابوو مەدە دڵ بە خاك و خۆڵ
ئەو خاك و خۆڵەی ئەبێ بیکەی چۆڵ
دڵت پرمەکەڵە ئاواتی گڵ
هەر ئەبێتە گڵ بۆ کوێ ئەچێ دڵ؟
مەیکەرە جێگەی ویستی زیوو زەر
هیچ کامێ ناژی بۆمان تۆرێ تەر

ئەوەی جێی دێڵم کەی هینی منە؟
سەرە خۆرەمە بۆ من دوژمنە!
دوو گەز خاکی گۆڕ ئەبێتە بەشمان
کەدای ئەپۆشێ تارمایی لەشمان
ئەو مافەش هەتا قەرنێ ئەمێنێ
ڕۆژگار ئەویشمان لەدەس ئەسێنێ
ئەر باوەڕ ناکەی لە هەزارشاهان
سەرکردەی گەورە لە خاوەن جاهان
لە دانشمەندان لە پاڵەوانان
مەردی بەخشندەی خاوەن نان و خوان
تا گۆڕی یەکێ دیاریو ناسراوە
هەزاران هەزار ون و بێ ناوە
کە مادام وایە ئەی برای ژیرم
تۆش گوێم بدەرێو بێرە سەر بیرم
بۆ مااڵی دونیاو زەویو سەرمایە
ژیانی گەلت مەکەرە کایە
کەلەی سەری خەڵك مەکەرە بادە
دەس بڕی مەکەو لەو کارە لادە
تێکۆشە بۆ ژین هەتا کوماوی
دەوڵەمەند ببە نەك بە ناپیاوی
کەس مەکە پەیژە بۆ سەرکەوتنت
کەس. لە دەس مەخە بۆ دەس ڕوشتنت.

تاران ۱۹۷۵

مەزرەعەی مەینەت

لەناوی مەزرەعەی مەینەت ڕواوە ڕۆحی غەمبارم
بەناوی زەحمەت و ماتەم ئەدێرم جیسمی بیمارم

ئەوەند تاریکە ڕۆژم وەك شەوێکی لێزەمەوباران
غەمەڕێنم، غەمە نانم، سواری غەم، غەمەبارم

هەموو ساڵێ لە نەورۆزا ئەڵێم ئۆخەی نەمامەینەت
کەچی گشت ساڵێ هەرئێژم: کوا پارم؟ کوا پارم؟

ئەحمەد ئاوا ١٩٥٦

داری بێبەر

داری بێبەر خۆشەویستە
هەر لە مێژەوە تا ئێستە
تۆ ئەم باسەم لێ ببیستە
باس هەرباسی شۆڕە بیە
داری گوێزو هەنار چیە؟!

وەصفی شاعیر: سەروەو چنار
مەدحیان کردوە هەزار هەزار
شەیدان بۆ سایەی سیبەدار
ئەڵێن سایەی گوێز باش نیە
سایە هەر سایەی دار بیە!

بڕیار بێ زڕبم وەك چنار
وەك شۆڕە بێ، وەك سیبەدار
هەرگیز نابمە سێوو هەنار
باسەرو پۆپم نەشکێن
ڕەگ و ریشەم دەربهێنن

داری پر بەر لووتی ناوە
لق و پۆپی گشت شکاوە
پەلو پۆشی دارزاوە
ئەوەتە پاداشی بەرهەم دار؟
خۆزگە بە چەوت، خۆزگە بە لار!

تێی بەر ئەبن بە ڕموشەن
یان بەردوداری پیا ئەخەن
وەك گونابار ئەیکەن بەپەن
گونای ئەوەتە بەرداوە
زڕ نێیە وەك ئەو سپێداوە

دزڵێ - ۱۹۷۷

ئەسپی خەیاڵ

رۆژێك تەنهابووم خەیاڵم چووبوو
جڵەوی ئەسپی خەیاڵ بەربوو بوو
ژینی ئەم خەڵكەم دابوە بەر سرنج
وەكومان براو، ئەم كونج و ئەو كونج
دوو چاوی ڕەخنەم وەكو زەڕەبین
ئەگەران بۆ عەیب، عەیبی ژین و دین
كەسیان دەرنە كرد بێ عەیب هەر نەبوو
لەم ئیمتحانە كەسێ دەرنە چوو
یەكێ بە جوانی كرداری لاربوو
یەكێ بە پیری ڕەوشتی‌خوار بوو
یەكێ بە ظاهیر خوا پەرست بوو
بەڵام لە پەنا لە دینا سست بوو
یەكێ ڕەوشی تۆزێ ڕێكوپێك
بەڵام لە ئایین دوورگەوتوو بڕێك
یەكێ هەر بەوەی كەوا دز نییە
ئەڵێ من پیاوم پیاوەتی چییە
لەگران فرۆش، لە هەرزان بسێن
لە دەمودەس پاك، یاهی شەڕەجوێن
هەروەكو پەردەی سینەما هەموو
بە خیراهاتوو دیمو تێپەڕبوو

له خۆبم پرسی چێت لەوە داوە
ئەتۆ چێت داوە لەم چاوو ڕاوە
هەر مەڕێ بە پێی خۆی ئەکرێتە دار
بە تۆچی کێ ڕاس یاکێ چەوتو لار؟!
ژینی خۆت سەیر کە کە چۆن تێپەڕی
چۆن بووی، چۆن ژیای لەبەرزیو نەوی؟
گوزەشتت کام بوو بۆ هاوسێ مالت
چۆن بووی بۆ ئەوەی خۆی خستەپالت؟
بۆ خزم و کەست کام ڕەنجت کێشا
چیت خەرج کرد لە ڕێی گەداو دەرویشا؟
کام هەنگاوی بەرز بۆ هاوولاتیت؟
بۆ گەل و هۆزت کام کاری دیاریت؟
بۆ جنسی بەشەر کامە خزمەتت
کامەتە ڕەنج و مایەو زەحمەتت؟
دڵ پاکیت کامە دڵسۆزیت چۆنە
باش ورد بەرەوە لە تازەو کۆنە
یەرانبەر یەزدان ئایا سەر بەرزی؟
یان تۆش بێ مایەو بێ تۆشەو وەرزی
بە کورتی بڵێم دامە بەر پرسیار
ئەم نەفسەم وەکو کتك کردەدار
بە وردی سەیری ڕابوردووی خۆم کرد
سەیرێکی عومری بابردووی خۆم کرد
باش وردبوومەوە لە ڕەفتاری خۆم
لە هەموو ئیشی چەوت و لاری خۆم
بۆم دەرکەت کەوا بە ڕاستی ئینسان
ئەگەر بیبایێ ئینساف و ویجدان

ئەوەندە زۆرە عەیب و عاری خۆی
کردەوەی لارو چەوتو خواری خۆی
قەت لۆمەی کەسێ تری نەئەکرد
ڕێگەی بە عەیبی کەسێ نەئەبرد
قەل بە قەل ئەڵێ هەر ئەتۆی ڕوو ڕەش
من سپی‌و جوانم بێ عەیبو بێ غەش
جا سەرم کز کرد تەریق بوومەوە
لە لۆمە کردنی خەڵکی چوومەوە
وتم زۆر عەیبە بۆ ئینسانی ژیر
بەتایبەت خاوەن باوەڕ خاوەن بیر
کە عەیب و چەوتی‌ی خۆی هەست پێ نەکا
شەوو ڕۆژ ناوی ئەمو ئەو بیا
گەر بکا هەر کەس لۆمەی عەیبی خۆی
ڕێگای لۆمەی کەس نامێنێتۆ بۆی

۱۹۸۰/۵/۸ بەغدا

دڵم لەت لەتە لە لەت بڕاوم
هەرچەن خوێم لەتم لەتیش کراوم

هێلانەی چۆڵ

جووت گرتنەوەی باڵداران
سەرەتای وەرزی بەهاران
هێلانەکردنی پەلەوەر
لە شاخ و باخ و دەشت و دەر
جریوەی خۆێندن، بۆ ئەوین
نەوای دڵکێش و زۆر شیرین
سەرەتای ژیانێکی تازەیە
خۆشیێکی بێ ئەندازەیە
هێلانە، پڕ بوو لە بێچوو
دایك و باب کەوتنە هاتوچو.
بەرزترین شاد مانیێە
ئاواتی بەرزی جوانیێە،
بێچوو، کەم کەم پەڕ دەرئەکەن
هاتوچوی خوارو سەر ئەکەن
هەوڵە بۆ باڵ و هەڵفرین
بۆ گرتنەبەری رێگای ژین
جا، پاشان باڵەفڕ ئەبن
لە هێلانە بۆی دەرئەچن
ئەو هێلانە گەرم و خۆشە
ئەو ئەوینە بە پەرۆشە

ئەبێتە چبرۆك و مێژوو
یادگارێكن هی ڕابوردوو
دڵی من بۆ دایك و بابان
ئەسوتێ هەروەك كەبابان
ڕۆانی حاڵی ئەو دوو مەله
كە هێلانەیان كرد بە پەله
ئەڵێ، بۆ، چوون ئەو ڕۆڵانە
بۆ چوڵیان كرد ئەم هێلانە؟
ئێمەیان تەنها هێشتەوە
خۆیان لە ژیانمان كێشتەوە
هەروا هەموو گیانداری تر
ئەم بەهارەو بەهاری تر
هەرواش مرۆڤ لەم جیهانە
لە خولەكانی ئەم ژیانە.
دروس ئەكەن خانەو لانە
گەرم ئەیگرن ئەم ژیانە
كۆرپەی جوانكیلەو نەرمۆڵە
بە گیان گیان و ڕۆڵە ڕۆڵە
ئەبێتە چرای ڕوونی ماڵیان
ئەبێتە هۆش و خەیاڵیان
كۆرپە ئەبێتە منداڵێ
سێ ساڵ و چوارو پێنج ساڵێ
ساغی‌و ناساغی‌و ڕەنجی زۆر
سەرمای زستان و تێشكی خۆر
ئەپارێزن بە ڕۆح و گیان
لە كۆسپ و نەهاتی‌ی ژیان

ئەینینە مەکتەب ئەوساکە
ئەڵێین خوێنەوار بێ چاکە
ئای لە خۆشیی ئەو خێزانە
منالە باتە قوتابخانە
جا، ڕەنجی خوێندن دێتە پێش
ئەویش پڕە لە دەردو ئێش
ڕەنجی پەروەردە کردنی
ڕەنجی بەرهەم هاوردنی
چۆن پێئەگا، ئەو ڕۆژەیە
چەن سااڵی پێش، مەتۆڵەیە
مەگەر ئەو خوا خۆی بزانێ
یاوەکو، خاوەن وبجدانێ
کەچی، کە بوویە خاوەن ئێش
هەروەك هەر گیانداری ئەویش
باڵەفڕ ئەبێت و ئەڕوا
دایکو باب ئەمێنێ تەنیا
مااڵێکی چۆڵ و ساردو سڕ
بێ ڕووناکیو بێ کێچ و کوڕ
پیریش، کەم کەم هاتوەتە پێش
بۆ دەردو ڕەنج و ئۆف و ئێش
لەو مااڵە گەڕم و بەتینە
تا لەو شادیو خوشیی ژینە
ئەوەی ماوە یادگاریەیە
خاوەن یادگار نادیاریەیە
ئەمجا نۆرەی ڕۆڵەکانە
دەس بکەنە ئەم ئەفسانە

پێکەوەنێن خانەو لانە
دەس بکەنەوە بەو ژیانە
بێ ئەوەی ئاوڕێ بەنەوە
لە ڕابوردوو بیرکەنەوە،
بەردەوامە ئەم داستانە
هەر ئەمێنێ ئەم ئەفسانە
تەنانەتیش گوڵ و گیا
لە دەشتودەر کێوو چیا
بە، بەهاران سەر دەردێرن
ڕۆژانی بەهار ئەژمێرن
دێنتە بەرهەم تۆم و دانە
ئەیخەنەوە ئەو ناوانە
خۆیان ئەبنە پووش و پەڵاش
هەڵ ئەوەرێ گوڵ و گەڵاش
ژیان هەروا هاتوچوونە
هەروایە، بوون و نەبونە،
تاوێ بازاڕی ژین گەرمە
تاوێکیشی گۆڕو تەرمە
داستانێکی بێ پایانە
کێ بێ تێبگا لەم ژیانە؟
کێ بێ تێبگا لەم ژیانە؟
داستانێکی بێ پایانە!

۱۹۸۵/۵/۵ بەغدا

مەزرەعەی سینەم

مەزرەعەی سینەم پێکراوە بە ئاو
ویرانیکردوە هەرەس و لافاو

گش سەرمابردووی کزەو هەناسە
یان شەرا بردووی بڵێسەی تاسە

بۆ دووریی تۆیە ئەم ئەشك و ئاخە
لە دووریی تۆیە دڵ بێ دەماخە

ئاڵو گۆڕ

له ئاسۆدا ئەبینم ئاڵوگۆڕێ
له کورسی دیتەخوار ئەرواته گۆڕێ
بەڵێ بەهرام کەوا صەییادی گۆڕ بوو
دەبینم وا بووە نێچیری گۆڕێ.
گەرەڵسوڕێنەرێ نەبووە له کارا
لەکوێوە من بزانم دەور ئەگۆڕێ
ئەگەر هەستی ئەوین ئێوەی نەجوولان
چلۆن صەدهایە شەیدای لەکە شۆڕێ؟
بەذاتی خۆی قەسەم لێم ڕوونە وەك ڕۆژ
که زۆر نیزیکە بردوویی بدۆڕێ..
دەبا باشتر بزانن، ئەم جیهانە
نیە بێجگە شتێکی قەڵب و قۆڕێ
ئەوەی دڵ خۆش بکا بەم زەرقو بەرقە
پەشیمانی له ناو چاوی ئەچۆڕێ
هەڵیکە بۆ خوداناسین، ژیانت،
که دەرچوو دەرئەچێ وەك بارە پۆڕێ
له داوی نەفس ئەگەر گیانت نەجات دا
نەجاتت بوو له هەرچی داوو تۆڕێ
ئەگەر خۆ بوویتە بەندەی نەفسی برسی
بەراستی بۆردرای، ئەما، چ بۆڕێ؟
بە واللە مەردی مەیدان، هەر، کەسێکە
له زۆران گرتنی نەفسا نەدۆڕێ

تاران ـ ۱۹۷۸

ڕۆژگاری ڕەش

بڵێم چی ڕۆژگاری ڕەش لە ڕووتان بێ بەشی کردم
شەماڵی غەم هەڵی‌کردو گوڵی خۆمی لەدەس بردم
وەکو بوڵبوڵ بەشیوەن سوبح و شەو دایم چڵەو چڵمە
بە وەعدێکی پەتی بوو ئەو تەمای وەصڵی گوڵی کردم
خوا سا ڕۆژگارێ سا بەهارێ وەصڵی یارێ
بە (بێوەی) ناونرام و وا لە دەس جەوری فەلەك مردم

دڵم بۆ دا بە ئاوو گڵ

دڵم زۆر دا بە ئاوو گڵ!!
نە یەك دڵ بەڵكو هەزار دڵ
لام وابوو ئەو ئاوە جوانە
تاش و بەردی ئەو كێوانە
ئەو كانیی‌یە ڕوون و سەردانە
ئەو شاخ و كێوو بەردانە
ئەو گوڵانەو گوڵاڵانە
گەڵای صەوزو هەڵاڵانە
ئەو صەوزەی ئاوی باخانە
لانزاری ئەو ئێڵاخانە
تەنانەت كەوی سەر بەردان
كەڵ و بزنی سەری هەردان
هەڵاڵەبڕەمی گەردەن بەرز
گوڵانی كوێستانی هەزار تەرز
لام وابوو كۆترە جوانەكان
هی ئەشكەوتی خان ئەحمەدخان
بەردی شورەو بارو مەكان
هی «لووتەی گردە»و هی «بان»
لام وابوو ئاوی «دەیمەجۆ»
تەنانەت ڕێگای هاتوچۆ

ئەبێ بۆمن بێو هەروابێ
هەرگیز داواهاتنی نابێ

ئەم دیوەو دیوی شان و مل
بن تاشە بەردی چۆڵ و کل
یەك یەکی زەوێو زارەکان
یا کانیاوی قەد پاڵەکان
ئەو هەمووە باخ و بەرهەمە
گوڵ و وەنەوشەی ئەو چەمە
شوێنەواری باو باپیران
بەردی تاشراوو خشتی جوان
میوەی ڕەنگاوڕەنگی پایز
لەم پەڕ هەتا ئەوپەڕ بەڕیز
لام وابوو تاف و گۆمی مەنگ
پەپوولەی ڕەنگین و قەشەنگ
لام وابوو شاخ و شیوو دۆڵ
لام وابوو بەردو خاك و خۆڵ
هەر لە زەڵمەوە تا خورماڵ
هەر لە دەشتەوە تا قەد پاڵ

ئەبێ بۆ من بێو هەروابێ،
هەرگیز دواهاتنی نابێ

ڕیشەی دڵم داکوتابوو
دڵ لەم خاکەدا ڕوابوو
لام وابوو بووکەو هێنراوە
تەنها بۆمن مارەکراوە

کەس نەیدیوە دوو سێوەکەی
نەیکردوە ماچی لێوەکەی
نەیدیوە هەرگیز بێگانە
ئەو ئەگریجە ئەو چاوانە
نەم زانی پاشماوەی جیهانە
سەرەخۆرەی هەزارانە
نەم ئەزانی بۆ کەس نایێ
هەروا بووەو ئەبێ وایێ
نەم زانی شووی وای کردووە
دەزگیرانی وەهای بووە
من هەر هیچم نیسبەت بەوان
نیسبەت بە قودرەتی ئەوان
خاوەن دەسەلات و گەورە
هەمووی یەکە پیاوی دەورە
پاشاو میری بە دەسەلات
خاوەنی پاداش و خەلات
خاوەن لەشکەرو سوپای زۆر
خاوەن سەرمایەی جۆراو جۆر
ئەم خاکەی وا لای من زۆرە
جیهانێکی هەزار جۆرە
مەلبەندێکی زۆر قەشەنگە
ژیانێکی رەنگاو رەنگە
کەم و کوڕ بوو نیسبەت بەوان
بۆ بەربلاوتر ئەگەران
کەچی ئەوانیش هەروەك من
کەوتنە ناوی گۆمی بێ بن

نەگۆڕێ ما نە گۆڕستان
نە خانێ ما نە ئەحمەد خان
لە هەزاران میرو پاشا
گۆڕێ نامێنێ لە پاشا
ناو ئەمێنێ ئەڕوا ناوك
ڕۆشتن باوا گەورەو باوك
تەنها گۆڕێ ئەگەر ماوە
تەنها گۆڕێ کە ناسراوە
گۆڕی مەردانی خودایە
کە گومەزو بارەگایە
گۆڕی دەرویش و هەژاران
زۆریان ماون بە هەزاران
ئەوان دڵیان نەدا بە خۆڵ
نەبوونە بەندەی دەشت و دۆڵ
دڵیان جێی نوری خودا بوو
پشت و پەنایان ئەڵلا بوو
هەژارێ بوون لە شێوەدا
بەڵام پاشا لەو کێوەدا
خزمەتکاری هەژاران بوون
بۆ دەردی هەژار دەرمان بوون
ماوەتەوە گۆڕی ئەوان
دەوریان بووە بە گۆڕستان
بەڵام گۆڕی زۆردارەکان
خاوەن سوپاو سەردارەکان
هەتا گۆڕی یەکێ دیارە
هەزارانیان گومەسارە

پاشی ئەم ئەزمونە تاڵە
کە بەرهەمی چەندین ساڵە
ئیستە ئەوەم ئەوێ لەخوا
ئاواتم ئەوەتا کەوا
گۆڕم وەک گۆڕی هەژار بێ
دڵم جێگای نووری یار بێ،
خاک و زەوی هی کەس نییە
هی دەس دارو بێ دەس نییە
هەرکەس وەک من دڵی دۆڕان
کردیی‌یە جێگای گڵ و گوڵان
ئاخرەکەی پەشێمانە
سەرگەردانەو سەرگەردانە

۱۹۸۷/۹/۲۱ بەغدا

بەشی خۆشەویستی و خۆشویستن

لێوی ناڵت

لێوی ئاڵت، چاوی کاڵت، دەنگی نەرمت، دەستی گەرمت،
دڵ فڕێنن، خەم ڕەوێنن، دڵ تەزێنن، خەم پەڕێنن،

لێوی ئاڵت دڵ فڕێنە، چاوی کاڵت خەم ڕەوێنە.
دەنگی نەرمت دڵ تەزێنە، دەستی گەرمت خەم پەڕێنە

ئەحمەد ئاوا - ١٩٥٦

دەست و پێی خەناویی

دەست و پێت سوور کردوون کێبێ لەوان ورد بێتەوە
تا بزانێ خوێنی دڵمە وا بەدەست و پێتەوە

بۆ تاقە خۆشەویست

شۆخەکەی شیرینەکەم دڵدارە شاهێن چاوەکەم
قەد سنەوبەر، سینە مەرمەر چاوەکەم قژ خاوەکەم
پەلکە شۆڕی ڕەوتە پۆڕی خۆش وتاڕی دڵ تەوەن
دەم گوڵە بۆن سونبوڵە، خۆش ناوەکەم، شەکراوەکەم
دان صەدەف، مەمکە بەهێ، باسك بلورین، بێ میسال
دڵ ڕفێنە، خەم ڕەوێنە، یارە شیرین ناوەکەم
سەر هەتا پێ بێ غەشە پەلکە ڕەشە بێشەرتەکەم
خۆ لە دووریت ڕۆژو شەو گریانە پیشەی چاوەکەم
من وەکو بوڵبوڵ نیەم بۆ گش گوڵێ بێمە سەما
من هەموو یەك گوڵ لەبەر ئەو مەیلی درك و داو ئەکەم
وانەزانی ڕۆژو شەو بۆڕاوە دەچمە هەردو کێو
من لە عەشقی چاوی تۆیە لێرە ئاسکە ڕاوە کەم
تۆ ئەگەر بێو بم کوژی یابم خەیە زیندانەوە
یا بسووتێنی بە نازت جەرگە هەڵ قرچاوەکەم
سەر بوڵەندم مەستو ڕەندم، شادمانم، کامەران
چونکی کوژراوم بە نازی یارە قەد لاوڵاوەکەم
ماچی لێوو کوڵمی سێوو چاوی بازو دەردی ناز
مەستی کردم، پەستی کردم، شێتی هەردوو کاوەکەم
ئەی خوا ساکەی بە دیداری بە ئاواتم بگەم
کەی لە چاوەی لێوی ئاڵی جەرگ و دڵ تێراوەکەم

کرماشان
۱۹۶۷/۷/۲۳

فەرقی منو بولبول

بولبولێ ئەخوێنێ کە گوڵ پەیدا ئەکا
من کە ڕوخسارت ئەبینم لاڵ ئەبم

هەر عەذابی دڵ ئەدەی تا تەوبە کەم
چی بە عەکسە تاکودێ هەر قاڵ ئەبم

سەیری گوڵ

ئەڵێن سەیری مەکە گوڵ بۆنەکەم سەیری لەڕێی خوادا؟
ئەڵێم کوفرێکە بۆ نیعمەت ئەگەر تۆ خۆت لە گوڵ لادا
کە من بۆنی گوڵێ ناکەم کە من عەتری گوڵێ نابەم
کەوابوو بۆ نەکەم سەیری هەتاکو وام لە دونیادا
گوڵم ژاکان ئەگەر بێن بیبڕن دەستم وەکو هی دز
بەسە بۆم سەیری گوڵزارو خەمم ئەدرێ بە دەم بادا
ئەگەر بی‌دا بە لووتا صوبح دەم بۆنی گوڵێ بایێ
ئەکەم ئەو ڕۆژە شانازی بەسەر گەردوونی خەزرادا
ئەگەر ئەو لوتفە شیرین کردی، تۆ بیکەی لەگەڵ بەندە
هەزار تیشە ئەکێشم من بە ڕیشەی عیشقی فەرهادا
ئەڵێم خۆ من ئەکەم سەیری گوڵ و گوڵزاری ئەم دنیا
ئیتر هەر واعیظی ناصح سەری خۆی با بەسەنگادا
ئەڵێم من عاشقی جوانیم وەکو خالق ئیتر با هەر
ئەوەی وشکە بقیرێنێ‌و بزیرێنێ بە زوڕنادا
من وشەم شەم چ فەرقێکمان هەیە لەم وەزنەدا ئیتر
نەکا ئەو سەیری ڕۆژو من نەکەم سەیرێ بە ڕەعنادا
مەکە مەنعی کەسێ هەرگیز لە سەیری سەنعەتی خالق
ئەوە جوانیی دروس کردو ئەوە حوسنی بە زێبادا
ئەبێ تەحسین و تەوصیفی بکەی کرداری ئەی «بێ‌وەی»
نەوەك بیبەستی دووچاوت لە عاسی سەنعەتی خوادا

شاری سنە ١٩٦٦

لەیلی
بێ بەزەیی

نازیز بە ڕەوتی نیمچە غەزاڵان
بێگوزەر بکە لە دەوری ماڵان
جوان جوان بیرێژە لە خەتو خاڵان
باشوێنت کەوم وێنە عەواڵان
نازیز تۆ بیو خوا بەسیە عەزابم
بەس بیبرژێنە دڵەی کەبابم
باتۆ کەم شەرت بی من بێ مەیل نابم
شەرت بێ بیتە هەور منیش وە با بم
نازیز هەتاکەی هەر بە دەم یاری
لە دە ڕۆژ جارێ ڕۆژێ دیاری
لەگەڵ پەردەی دڵ بە وێنەی خاری
بەزەییت نیە ودایم زۆرداری
نازیز هەرچۆن بی دڵ غوڵامتە
سەرم چاوەڕێی هەر کەلامتە
دەس لە سەر سەرەو هەر سەلامتە
دڵەی وێڵ بووم وێڵی نامتە
نازیز شیرین بی، منیش فەرهادم
لەیل بی، مەجنونی سەد ڕەنج وە بادم
لە پاش صەسااڵ بێ هەر تۆی جەلادم
هەتا من ماوم هەر دڵ ناشادم
نازیز کەوابوو دەی باسەر بەس بم
دوور لەمەرایی‌و مەیلی هەرکەس بم
«بێوەی» بۆ دەس دار یاخۆ بێ دەس بم
شوێنێ تۆ کەوم تا دوا نەفەس بم

بیارە- ۱۹۵۰

لەیلی
بێ بەزەیی

نازیز بە ڕەولی نیسچە هەزاڵان
بێگوزەر بکە لە دەوری ماڵان
جوان جوان بەرێژە لە خەتو خاڵان
باشوێنت کەوم وێنە هەواڵان
نازیز تۆ بڕۆ خوا بەسیە هەزابم
بەس بڕبڕێنە دڵەی کەبابم
بانۆ کەم شەرت بی من بێ مەیل نابم
شەرت بێ بیتە هەور منیش وە با بم
نازیز هەتاکەی هەر بە دەم یاری
لە دە ڕۆژ جاری ڕۆژێ دیاری
لەگەڵ پەردەی دڵ بە وێنەی خاری
بەزەیت نیە ودایم زۆرداری
نازیز هەرچۆن بی دڵ خۆڵامتە
سەرم چاوەڕێی هەر کەلامتە
دەس لە سەر سەرەو هەر سەلامتە
دڵەی وێڵ بووم وێڵی نامتە
نازیز شیرین بی، منیش فەرهادم
لەیل بی، مەجنونی سەد ڕەنج وە بادم
لە پاش صەسال بێ هەر تۆی جەلادم
هەتا من ماوم هەر دڵ ناشادم
نازیز کەوابوو دەی باسەر بەس بم
دوور لەمەرایی‌و مەیلی هەرکەس بم
«بێ‌وەی» بۆ دەس دار یاخۆ بێ دەس بم
شوێنێ تۆ کەوم تا دوا نەفەس بم

بیارە- ۱۹۵۰

نالەی بولبول

بەڵێ بوڵبوڵ ئەنالێنێ وەکوو من
بە دەوری باخ و گوڵ دا هەڵ ئەسووڕێ

بگاتە هەر گوڵێ بەزمێ ئەگێڕێ
لە نەغمە بەرگی جوانی بۆ ئەدووڕێ

بەڵام من هەر گوڵێکم هەس لە دونیا
جگە ئەو نامەوێ هیچ صەوزو سوورێ

دڵبەری زیزو دڵداری نازەزو سەند

شەماڵ دەخلیم شەماڵی بەهار
ئەم چەپکە گوڵەم ببەرە بۆ یار
بەش سەیری بکا یاری دڵبەرم
بێتەوە یادی پارچەی جگەرم
تەماشا بکاو بڵێ بەهارە
خۆ ئەمە فەسڵی گوڵ و گوڵزارە
دڵدارەکەی ئەو ئەڵێن زۆر ماتە
لەسەرە رێگەی هاتو نەهاتە
چونکی بەبێکە یاری نەدیوە
ئەو باڵا سەروە ئەو پەلکەزیوە
کە گوڵەکەی دی یاری نازارم[1]
بەزەیی دێتۆ بە دڵی زارم
چاوەچاو ئەکا ئەو بۆ یارەکەی
بۆ دێوانەکەی بێ قەرارەکەی
کەچی سەیرئەکا یاری زۆر دوورە
بێ کەیفە ماتە هەم بێ سروورە
بانگی لێ ئەکا ئەو گوڵ ئەندامە
ئەو باڵا بەرزەی مەك شەمامە
جا دڵم دێتۆ لە رێگەی نەهات
کە لە دوورۆ دی دیمەنی باڵات

به دڵێکی غەمگین جواب ئەداتەوە
بە چاو فرمێسکین لا ئەکاتەوە

ئەڵێ ئازیزم عەلەیك السلام
هێناته وەلام ڕۆحی بەرەڵام

ڕۆحم سەرگەردان لە کێوو هەرد بوو
ژاکاوی دەستی ئازارو دەرد بوو

وا نەجاتی بوو دڵم لە ماتەم
بە خوات ئەسپێرم هەر دوو دیدەکەم.

---

(١) ئەم هۆنراوەیە یەکەم هۆنراوەمە کە چواردەساڵ بوم

بیارە - ١٩٤٥

کۆی با بردوو

ئەی دڵ خەریکی کام دەردی سەری
خەریکی خەیاڵ بۆ کوێوە بەری؟
تاکەی شوێن کەوتووی ئاوی سەرابی
خەریکی بازیی نەردی بێ دەری
تۆ باش ئەزانی گوڵی ئەو باغە
قەت بۆ تۆ نابی و ڕەنج بە هەدەری
سااڵێك و دوو ساڵ سێ و چوار تێپەڕی
بە ئاە و حەسرەت بە دەردیسەری
ئاکامی خۆتت باش لە پێش چاوە
نازانم تاکەی هەر بێ خەبەری
موژدە بێ لە تۆ هەتاکو ماوی
ئەم ڕێ بێوی گرەو نابەری

بیارە - ١٩٤٩

لاشەی سووتاوم

سورمەیی چاوت خەڵووزی لاشەکەی سووتاومە
گەردی سپیاوت لە گەردی جەستەکەی جی‌ماومە

کەس نیە بێژێ بە تۆ، قاتڵ ، بە هەر فەردێ ئەگەی
هەر ئەڵێ ئەو شۆخە جوانە نووری هەر دوو چاومە

ئایین و تەصەووف

لەکەڵ خودای خۆم

بە غەیری لوطفی تۆ قەت طالبی گەنج و گوهەر نابم
کە لوطفت بوو نیە فەرقی گەدابم یا وەکو شابم

نەزانم کامە باشە بۆم ئیتر داوا لە تۆ چی بکەم
کە وابوو کامە باشە بۆم خودا وابێ خودا وابم

دووڕۆ ١٩٦٦

ئیمان کامە

سەیری دڵم کە چ غەوغایێکە
سەیری سەرم کە چ سەودایێکە
چی‌بکەم لەوانەی سەیری دەر ئەکەن
یان سەیری ڕیشوهی مێزەر ئەکەن
یان سەیری پرچ و تەسبیح و عەبا
کەهەر خەڵکی دی ناوی هەق ئەبا
یاخۆ نوێژی سەر بەدردەنوێژان
یادەم قوڕچانی مانگی ڕەمەزان
هی وایان هەیە کە دڵی ئەوان
خاڵی‌و پەتی‌یە لە نووری ئیمان
درۆو دەلەسەو ناوی خەڵك بردن
دزی‌و غەیبەت و کاری بەد کردن
خۆماڵی کەسێ کەوتە ژێر دەسی
ئەر بێگانە بێ یان خزم و کەسی
تازە فاتحەی مەر بۆ بخوێنی
هەرگیز ناتوانێ لەوی بسێنێ،
ئەی برا ئیمان وا لە ناو دڵا
چەپۆکان ئەکاو هەروا لەکوڵا
ئەو دڵەی چۆڵ بێ لە یادی یاران
وێرانە وێنەی کۆنە هەواران

کردەوەو ڕەوش بە پێی شەریعەت
ئیمان و دڵیش لە ڕێی تەریقەت
جا ئەوسا مرۆڤ مەردی خوایە
ئەوەتە گەنجێ کە دوایی نایە
خۆزگە بەو دڵەی پڕ لە هەرایە
پڕ لە غەوغایەو پڕ لە سەودایە
پڕ خوشەویستی‌و یادی یارانە
هەر وەک بازاڕی گەرمی شارانە
بەشەوو بە ڕۆژ. مەنزلگەی یارە
لێی غافڵ نیە صوبح و ئێوارە
نوێژ پێنج کاتە لە ڕۆژو لە شەو
ئەو خوای لە یادە لە بێداری‌و خەو
خوا خۆی ئەزانێ ڕاست بێ یا درۆ
هەرگیز نایزانین نە من و نە تۆ

بیارە - ١٩٥٩

فەلسەفەی ژیان لە ڕوانگەی ئایینەوە

سەرێ گەر خواپەرستێ تیا نەبو پوچەو بەجێ ماوە
دڵێ وا نوری حەق شەیدای نەکا تەختەی سەری ئاوە
دوو چاوم بۆیە لاچاکە کە ڕێگەی ڕاس دیاری کەن
کە چاو ڕێگەی نەدی گاڵۆکی کوێرێ چاکە لەو چاوە
خیرەد وەختێ بە کەڵکە وا لە دەردی سەر نەجاتم دا
چ عەقڵێکە نەزانێ کامە دانەو کامەیە داوە؟
دەسێك هەر هەوڵی بردن بۆ دەم و گیرفانی ئینسان بێ
چ دەستێکە نەزانێ کامە پاکەو کامە گڵیاوە
ئەگەر قاچ و قوڵم هەر بۆ پەلامار بێ بە هەر لادا
لە ئاکاما ئەبێ بەم خاتە ناو چاوە بە دوو پاوە
زوان بۆیە خوا داویە کە ڕاس و چاك و باش بێژێ
ئەگەر هەر بەد بە خەڵك ئێژێ ئەوە ماری کونی ناوە
ئەگەر گوێ، گوێ قوڵاغی غەیبەت و لۆمەی برایانە
خۆشا بەو ڕۆژە وا بێژن کە پەردەی گوێتە دڕیاوە
پەنا بە خوا بەرین چاکە مەگەر هەر ئەو بە لوطفی خۆی
بمان پارێزێ لەم داوە چ لەم لاوە چ لەو لاوە
ئەمین گەر لوطفی حەق فریا نەگا لەم ڕۆژو دەورانا
بەشەر تاچاوە کاتۆ تیا چووە فەوتاوە خنکاوە

تاران صەفەر ١٣٩٥ هـ
١٩٧٥/٦ م

ڕێبوارێکەی خۆشەویستی

لە ڕێبوارانی ڕێگەی خۆشەویستیم
غوڵامی گەردی قاپی عیشق و مەستیم
لە کینەو خۆپەرستی دڵ ئەشۆرم
عەزیزم خاکساری تۆ پەرستیم
لەوەی دڵ بوویە جێگەی تیشکی ڕووی تۆ
بەنرخ و بایی‌یە لام ژین و هەستیم
ئەمانەت گەوهەری عیشقەو لەلامە
ئەمین دارو ئەوین داری ئەلەستیم
لەوەی هەڵقەی غوڵامی تۆم لەگوێیە
سەرم بەرزەو نەماوە دەردو پەستیم
فیدای ساتێکی دیدارت عەزیزم
دڵ و گیان و ژیان و هەست و نەستیم
ئەگەر بۆم دەست بدا داوێنی لوطفت
ئەوا من دوور لە داماوی‌و لە پەستیم
مەکە ئەمرۆ و سبەی بۆ کوشتنی من
کە من خۆم خۆبنەخۆری خۆپەرستیم
بە ئاواتی ژیانی پاش نەمانم
ئەمن کوژراوی دەستی دەستی دەستیم
ئەهای چەن خۆشە مەستی عیشقی تۆ بوون
غوڵامی گەردی قاپی عیشق و مەستیم

بەغدا ١٩٨٥

نرخی مرۆڤ لە ڕوانگەی تەصەووفەوە

دڵۆپێ فرمێسکی بێگەرد
ئەگەر بتکێتە سەر بەرد
یا، ناوی، کۆش و داوێن
یا، هەر شوێنێکی خاوێن
وا، ئە بێتە مرواری
چون لە دیدەو دڵ باری،
منیش ، ئەو هەڵسە ڕووزەم
هی چاوی ئەم گەردوونەم
کەوتمە ناو کۆشی جیهان
ناوی دنیای گەش و جوان
بوومە ئەم مرواریەیە
وا بەنرخ و دیاریەیە
لەناو بێشکەی صەدەفا
بۆی کەوتم پشتەو قەفا
ئەی لاوانمەوە دایە
لەگەڵما کردی کایە
نازی قەت نەشێوانم
ئەیشێلا ئالای گیانم
کۆرپەی جوان و شیرین بووم
(بێوەی بووم و ئەمین بووم)[1]

لەپاشان بوومە لاوێ
پاشتریش بوومە پیاوێ
ساردو گەرمی ژینم دی
گریەو پێکەنینم دی
بەرزیو نزمیو دەشت و بەرد
زەماوەندو شین و دەرد
پاش پەنجا ساڵ لە ئەزموون
دنیا دین و هاتوچوون
باش بۆم ڕوونە کە ئینسان
بۆیە هاتوتە جیهان
بۆیە پێیدرا ئاوەز
کرایە خاوەن ڕەگەز
ئا بەو ئاوەزو هۆشە
ئەزموون بکاتە تۆشە
خۆی بناسێو خاوەنی
نرخێ دانێ بۆ ، تەنی .
بزانێ خۆی گەوهەرە
نرخی ڕادە بەدەرە
حەیفە پڕ تۆزو خاك بێ
ئەبێ بێگەردو پاك بێ
ئەر بێت و سەیقەل بدرێ
خەوشی لەسەر لاببرێ
وەك ئاوێنە ئاوایە
جێگای نوری خودایە
ئەم دنیا گەورەو زۆرە
ئەم خەڵکی جۆراوجۆرە

لەوا نەدرەوشێتەوە
حیکایان نەبێتەوە،
ناگرو گر نیەو نوورە
کوژانەوەی لێ دوورە
گەوهەری شەوچرایە
نرخی هەر دوایی نایە
من بۆیە بە پەرۆشم
بەگیان و دڵ نەکۆشم
شەیدای ئەو جۆرە ژینەم
وێڵی ئەو سەرزە مینەم
ئەمەوێ ببمە گەوهەر
لە خاك و خۆڵ بێمەدەر
ببمە نوورو رووناکی
سەرتاپا پاکیو چاکی
بەڵام تەنها بە ئاوات
شیح کەسێ بە مراد ناگات
ئەوەی نەسووتێ وەك (طور)
قەت نابێتە جێگەی نوور
بۆیە وێڵم ، دەربەدەر
بۆ وەستای ژیری سەروەر،
خوا سا فەریادڕەسێ
سا کەسێ خاوەن دەسێ

وەستای دڵێ، دەسگیرێ
ڕێبەرێ ، ژیرێ، پیرێ
بم سووتێنێو قاڵم کا
فێری گرۆگاڵم کا

بۆ لای تۆ پێشم کەوێ
خوایە هەر ئەوەم ئەوێ

بۆ ژیانی بێ مردن
بۆ دەریایێکی بێ بن

ئەوە ئاواتی منە گەورە خەڵاتی منە

---

(١) ناوو ناز ناوی خۆم

١٩٨٧/٥/٧
بەغدا

هۆنراوەییەک بۆ دوای مردن

لەم دنیا قەڵبە کۆچت کرد بێوەی،
چاکت کرد بێوەی نە نووسای پێوەی
لەوساوە کەوا دنیات باش ناسی
رێت کەوتە ماوای خودا شناسی
ئیتر قەت دڵت نەداوە لە دڵ
دڵت قەت نەدا تۆ بە خاك و گڵ
خاکێ کەوا تۆو ملیاردەای وەك تۆ
لە رەنجی خۆیان ئەکا رەنجەڕۆ
هەر کەسێ دڵی پێبدا شێتە
من بەخۆم ئەڵێم مەڵێ بە کێتە
دڵ بەوە بدە کەوا نامرێ
سەرەنجامی دڵ لای ئەو ئەبرێ
ئای لە نەزانی ! ئای لە نەفامی!
ئای لە جوانی! لە کاڵی‌و خامی!
دەردی بێدەرمان هەر نەزانینە
سەرچاوەی زانین پاك و شیرینە
بەڵام، خۆ زانین پاش ئەزموون ئەبێ
بە ڕاست ڕۆیین و هەڵەچوون ئەبێ
خۆزگە بەو کەسەی خوا پێی داوە
هەنگاوی هەڵەی قەت هەڵ نەناوە

له سەرەتاوە ڕاس ڕۆیشتووە
ڕێی چەپ و چەوتی قەت نەگرتووە
ئەوانە بێشك خوا پێداون
هەر سەرکەوتوون و قەت نەدۆڕراون
ئەوانەش وەك من پاش هەزار هەڵە
جا ناسیویانە چەشتە لە تەڵە . . ،
مەر بە لوتفی خۆی کەرەمی کەریم
ڕزگاریان بکا لە تاوی جەحیم
ها من وەڕوی زەرد سەری خەجاڵەت
خۆم خستە قاپیت دەرکی ئەو ماڵەت
هاتوومە مەیدان بە گریانەوە
مووی سپی ڕووی ڕەش پەرێشانەوە
جگە لە لوطفت نیمە تۆشەیێ
لە هیچ کشتگەیێ نیمە هۆشەیێ
ئەوەند شەرمەندەم خۆشم نازانم
بەکام زوان بڵێم من پەشیمانم
شەرمەندەیی خۆم بۆ عەفووم بەسە
لای کەسێ ئەڕۆم لە جێی گش کەسە

١٩٨٥/١٢/٦ - بەغدا

بەشی خۆشویستنی کەڵو نیشتمان

نیشتمانی دوا کەوتوو

نیشتمانی کورد بۆچی سەرکزیو مات و حەزین
بۆچی نات بینم بە شادی هەر هەناسەو هەر گرین
بۆچی خاکت یەك سەری مەحرومی علیم و صەنعەتە
بۆ منالی تۆ لە ذەرەو کارەبا گشت بێ بەرین
بۆ لە ئەوضاعی زەمانەو سیاسەتا ناویان نیە
بۆ شەریکی غەم سەراسەر خۆ لەخێرا هەر تەرین
تاکو کەی دڵسۆز بە دەم هاوار بکەن نالە بە دڵ
ئێوە تاکەی هەر لە ئەرزا بن رفیقتان هەڵگرین
گەر نیە صەنعەت برای من هیچ نەبێ وەحدەتبهێ
یەکیەتیو یەك دڵ لەگەڵ یەك با هەمومان یەك گرین
تا منال و بێ تەماعین ئای لە ئەو دڵپاکی یە
خدمەت و عەزم و سویات هەروەك بلیسەی ئاگرین
جا لە کاتێکا کە بوینە خاوەنی نان و مەعاش
خدمەتی چی ؟ میللەتی چی ؟ گشت لە بەفراو ساردترین!
هەر کەسە سەرگەرمی کەیف و خواردنەوەی سەر مێزی خۆی
دوور لەمەردوم کەیف ئەکەین باوانەزانن کافرین
کەس نیە باسی هەتیوی سەرکزی کۆڵان بکا
یەك لە یەك زیرەك ترو لای ئێمە وایە سەرسەرین
خۆ نەمانـــزانی چ گەنجێکت تیایە ئەی وەتەن
چۆنی دەربێرین لە دڵتاو لەودوا بۆ کوێی بەرین؟

کانگەی ئالتوون و نەوت و صەد هەزاران مەعدەنی
کەس نیە چیبکەم کە بتکا تۆش بە فیردەوسی بەرین
چونکی ئیمە هەر لە دەوری بەردی پێشوو بە دترین
چون ئەوان مسیان ئەناسی ، ئیمە تازە مزگەرین
چەن لە گردی شارەزوورا زێرو زیو هێنرانەدەر
یان لە ئەنتیکەی لەمێژو زۆر بەنرخ و گەوهەرین
خۆ ئەمانەی من گوتم هی پاش میلادە ئەی برا
زۆر شتی ماوە کە نازانین چیە ناویان بەرین
دەی ئیتر بەخوا لە عەیبە دەرچووە ئەی کوردزمان
تاکو کەی غیرەت نەجوولێ بۆ نەصیحەت ناگرین؟
«بێوەیا» تۆ وا ئەزانی هەر بە تەنها غەم ئەخۆی
زۆر کەسین وا بۆ کزیمان دڵ بە پشکۆی ناگرین

ئەحمەدئاوا - ١٩٥٢

گوێ لەمشتی هیچ کەسێ نیم بەرزە نەفسم بەرزە زۆر
نانەوێ بۆ هیچ دڵێرێ تا ئەرزەمە ناوی گۆر

پێنووس بۆ کەیتە سا بێرە زوان
وا ڕزگاری بوو خاکی کوردستان
نەما زۆردارو نەما زوردارى
نەما شکەنجەو زۆرو ئازارى
بەزۆرى بازووى ڕۆڵەى بەجەرگت
بەرگى ڕەش لاچوو گۆڕیان بەرگت
موژدەى ئازادى، چەندە پیرۆزى
چەندە شیرینى دەس مایەى هۆزى
فرمێسکى شادیت لە دیدە ڕژان
هێناتە سەما دڵ و ڕۆح و گیان
ئەم دنیا کەى وا شیرین و جوان بوو
کەى وا ڕەنگین و پڕ لە سامان بوو
کەى هێندە حەزم ئەکرد لە ژیان
بۆ بوونە بارم ژیان و گیان..
ئیستە دنیا خۆش وێنەى بەهەشتە
هەمووى شایانى سەیران و گەشتە

دزڵى ١٩٦٣

ئاسۆی ژیانم پڕ تەم و گەرد بوو
دڵم پڕ دەردو دیمەنم زەرد بوو
بەڵام بە موژدەی سەرکەوتنی کورد
لێشاوی شادی ناشادیی گشت برد
ئیستە ڕەنگ زەردی خاك و ولاتم
ڕۆژی تێکۆشان بۆچی نەهاتم
لێرەش بۆ ئێوە دڵ بریندارم
کزی‌و خواری‌تان ئەدەن ئازارم
شانازی ئەکەم هەمووی تەمەنم
ناپاکیم نەبووە من بۆ وەتەنم

دزڵی ١٩٦٣

بەرا وردێک

جیهان خۆشەو هەمە ڕەنگە
ژیان شیرین و قەشەنگە
دەریاو دەشت و شاخ و داخە
بەرزیی‌و نزمی‌و چەم و باخە
خەڵکی هەر شوێنێ لە جۆرێ
ڕەش و سپی‌و زەردو بۆرێ
زۆر شوێنم دی ئا لەمانە
زۆرم زانی لەم ژیانە
زۆر شوێن گەڕام لە خوارو ژوور
زۆریشم دی لە سەوزو سوور
لە گوڵ و باخی ڕەنگاو ڕەنگ
لە چەمی خوڕو گۆمی مەنگ
دەریاو بێشەو جەنگەڵی زۆر
نیرگسی سپی‌و وەنەوشەی مۆر
بەژنی بەرزو لاشەی ناسک
گەردنی جوانی وەک ئاسک
خواردەمەنیی هەزاران جۆر
مێزی ڕازاوەو سفرەی زۆر
مەل و پەلەوەری شیرین
گیانداری پێکەوتوو ڕەنگین

شاری ڕێك وپێکی بی گەرد
دوور لە ئازارو ئۆف و دەرد
سەنعەت، تەمەددونی بالا
هەمەجۆر کو تاڵ و کاڵا
بازاڕ لە سەد جۆر ڕازاوە
تا بن میچی ئاخنراوە
ئۆتێلی خاوێنی نایاب
بە مەیلی خۆت چێشت و کەباب
لەسەر دەریاو چۆم و باخا
لە تەنشتی کێوو شاخا
هەوای گەرمی زۆر گەرمم دی
چەمەنی سەوزی نەرمم دی
کوێستانانی زۆر بەرزم دی
گوڵی هەزاران تەرزم دی
شوێنی گشت کات بارانم دی
باخچەی گەشت و سەیرانم دی
مەڵبەندی هەمیشە بەهار
پڕو چڕی سەروو چنار
ئەمانەو زۆر دیمەنی جوان
چەندین شوێنی خۆشی ژیان
بەڵام بە خودای دوو جیهان
بە خاوەنی ژین و ژیان
بەوەی جیهان و کائینات
چۆنی بوێ وای لێ ئەکات

نەمدی شیرین وەك كوردستان
نەم دی رەنگین وەك كوردستان
نەم دی دڵگیر وەك مەڵبەندم
وەك دەشت و شاخ و زەمەندم
نە ئاو، نەنان، نەدۆ، نەماس،
كەرەو پەنیر، كارگ و رێواس
نە هەوا، شاخ، بێشەو جەنگەڵ
چەم و كانیو درك و شەخەڵ
نە باو شنەی سەرماو گەرمای
نە گوڵ و باخ و كانیو گیای
نە باڵای رێك، بەژنی لاوان
نە نیونیگای گەشی چاوان
نە رەوتی وەك كەوو ئاسك
نە خرخاڵی قۆڵ و باسك
تام و مەزەی میوەو خۆراك،
نە مێزی جوان و چاك و پاك
هیچی ناگاتە هیی خۆمان
قەت ناگاتە نان و دۆمان
صەد نیونیگای ئەو شۆخانە
نابنە تیری ئەم چاوانە
تام ومەزەی خواردەمەنیی
كەی ئەگاتە هی وەتەنیی؟!

به باتگی بەرزی پڕ بەدەم
ئەڵێم بە دەشت و دۆڵ و چەم

ئەڵێم شایەت بن بزانن
ئێوە یادگاری ژیانن

کە من ئێوەم ئەوێو ئێوە
دڵم بەستەی چیاو کێوە

شەوو ڕۆژ بیرم لاتانە
دڵم شەیدای کوردستانە

ئەمریکا - کلۆرادۆ ١٩٨٠

باغی نازادیی

باغی نازادی صەوزو رەنگینە
تیراوی خوێنە بەهەشتی ژینە
گوڵ و گەڵای ئەو، دڵی میللەتە
میوەو سەمەری، جەرگی لەت لەتە
سەروی نازادی، بااڵی شەهیدان
شەونمی ئەوە، فرمێسکی گریان
باغەوانیەتی، هەزاران تاسە
ئەشەکێتەوە، بە بای هەناسە
بە باخێك ئەڵێن باخی نازادی
کاری تێ نەکا بای نامورادی
بۆ ئاوا باغێك کێ تەعظیم ناکا؟
کێ گیان و ڕۆحی بەو تەسلیم ناکا؟
هەر گەڵێك خاوەن باخێکی وابێ
لەناو گەڵانا قەت سەرشۆڕ نابێ

شاری سنە ١٩٧٩

سەر لێ شێواون

من لەم دنیادام وێڵ و سەرگەردان
شێواو لە دەشتا، گێجی سەر هەردان
نەسۆفیم، نە شیخ، نە لە مەیخانە
نە فەیلەسووفم نە وەك دێوانە
نە بازرگانم، نە جوتیارانم
موچەخۆریش نیم، لەبێ کارانم
نە ئەهلی دڵم، نە شەیدای یارم
نە گوم ناو گوم ناو، نە باش دیارم
نە خاوەن پارتی‌و دەسەو دەسەڵات
نە یەکجار بێدەس بچمە ڕیزی‌لات
من نیم لەڕیزی پیاوی دنیادا
خاوەن عەشرەت بم بەم لاو بەو لادا
نەستەم کارم ئازاری کەسێ
نەزۆرلێ کراو هی خاوەن دەسێ
نە پیاوی سیاسەت حیزبێکی مەعلووم
نە هیچ نەزانێك کە بڵێم تیاچووم
نە تەواو دین دار کە وا مەشهوربم
نەبێ دینێکم کە لەدین دووربم
نەخەڵکی ئێران نەهی عیراقم
من ئەم ژیانەم بوەتە مەراقم
کەواتە منم وێڵ و سەر گەردانە
شێواوی دەشتان گێجی سەرهەردان

مەحمود ئاوای دووڕۆ ۱۹٦٤/۱۱/۹

بۆ حەمەی شەوکەت یاریان

دڵ بە دنیا خۆش، لاوی ئێسك سووك، حەمەی بێچارە
خوێنەواری چاك، ژیرو سەرلەبڕێ، ڕۆڵەی ئەم شارە
چەن دڵت خۆش بوو بەم دنیا سپڵە، چەن کوڕی چاك بووی
پارچەی بۆمبای پیس، لێی‌دای کوشتیتی، هەرچەن تۆ پاك بووی
خانەو لانەکەت شێوا، وێران بوو، کتێبخانەکەت.
تەنها بەجێت هێشت، بۆچی بەجێت هێشت؟ ژنە جوانەکەت
لەدەس دەسرێژی گوللەی تەیارەی دەس درێژکەران.
تەنرابوو ڕێگا ساردوسڕەکەی ئەچوو بۆ قەبران
لەناو کەلاوەی سەری کۆڵانا جێگات کراوە،
بە (جی سی) پاسدار، تەنانەت ڕێگەی قەبران تەنراوە
لە شاری خۆتا لە خاکی خۆتا دوژمنی زۆردار
کوشتیتی نەیهێشت بترێیتە گۆڕێ، خودایا هاوار!
کۆڵان و شەقام بۆنی مەرگ ئەدا بۆنی مردوویە
چ کارێکە وا دوژمنی زۆردار لێرە کردوویە؟
ئەی ساری (سنە) شارە خۆشەکە، شاری کوردستان
بۆ ڕات لێکرا، بۆ وێران کرای، بوویتە گۆڕستان؟
گوڵی سەیرانی «دیدگا» کان و، سەر کانیی‌یە کانت؟
کوا کوڕو کچی سەرمەست و شادو ڕازاوەو جوانت؟
ئەرکەسەی کەوا پێتان وت سەرۆك بەهەموو دڵێ
بەجەب گڵێکی کر بە سەرتانا ئەمان چ گڵێ!!

چەشتەی نازادی‌و مافی خواروی گەلی چەوساوە
ج تەلەپیکی سەخت و خوێناوی بۆ کوردان ناوە!!
بە تەمای ڕیش بوون، کە لەم ڕیش زلە، وە دەسیان کەوێ
وتی سمێلی هەمووتان لەبڕم، چون ڕیشتان ئەوێ
وتی ڕزگارتان لەکەم لەدەس گورگ، وتیان هەر بژی،
خوێ بوو بە قەساب هەمووی سەربڕی خوێنیشی مژی

بەغدا ۱۹۸۰/۱۱/۱۱

سەرکوزەشتی من و زوانی کوردی

کۆرپەو ساوا بووم و منالْ
کە دەسم کرد بە گرو گالْ
ئەوەی ئەهات بە زوانما
نەقشی ئەبەست لە گیانما

وشەی شیرینی کوردیی بوو
وتەی رەنگینی کوردیی بوو،
ئەوجا لەپاش مانگ و سالاْن
کەوتمە رێ بۆ ناو منالاْن

بە کوردیی بوو یاریو کایەم
ئەم زوانە بوو ئەصلی مایەم

پاش ماوەیێ وابوو رێکەوت
چووینەلای مەلا بۆ مزگەوت

رۆیشتین قورئان بخوێنین
چون وای پێویس ئەکرد ئایین.

بەلاْم پاش ماوەیێ خوێندن
دیم هیچی لێ تێناگەم من

هیچ کام لەو وشە تازانە
نەم بیستبوون تا ئەو ئانە

لە ماموستام پرسی ناچار،
ئەی ماموستای بەرزی هۆشیار!

هەرچیم بێ ئەڵێی نایزانم
لێم وون بووە رێگەی ژیانم

چۆنە لەم دەرسە تێ ناگەم؟
ئەگەر وابێ قەت بێناگەم!!

سەرگوزەشتی مێژووی زوانی کوردی

مەلا.. پاش پرسیاری وردم
بە وردی ڕووی خۆی تێکردم
وتی ئەم پرسیارەت سەیرە
ئیشالله عاقیبەت خەیرە!
ڕاست ئەوێ ڕۆڵەی کوردم
بەم پرسیارەت دڵت بردم
چوون وەنەبێ ئەم زوانە
خۆیشم باش بیزانم، گیانە!
بەڵام چونکو موسوڵمانین
پێویستە ئەبێ بیزانین
چوون ڕێبەرمان عەرەب زوانە
کتێبی ئەویش قورئانە..
ئەگەر بە ڕاس موسوڵمانین
ئەگەر بەیرەوی قورئانین
عەرەبی زانین پێویستە
هەر لە مێژەوە تا ئێستە
موسوڵمانان نە هەر کوێ بن
ئەبێ برابن نابێ جوێ بن
مەبەش کە زانیم ئاوایە
وەکو ڕۆڵە دەستم دایە
ئەم هۆنراوە بێتە دوانزە بانگ
لێ بوەم قورئان و نوێژو بانگ
ڕێنی خولەفای ڕاشیدین
ڕەوشی بەرزی تابیعین

سەرگوزەشتی من و زوانی کوردی

هەر ئەو دەمە کردنمە بەر
پاشان لەوێ هاتمەدەر
ئەمجا لەگەڵ هاوسآنما
لەگەڵ هاوڕێیانی ژیانما
ڕێگای مەکتەبمان دایەبەر
هەوای خوێندنمان کەوتە سەر
بۆ خوێندنی عیلمی تازە
کە ژینی ئەمڕۆ پێی نیازە،
لێرەش تا دەرسێ کوردی بوو
زۆر عەرەبی‌و ئینگلیسی‌بو
ناچار، لە دەرس وێژم پرسی
کامە عەرەبی‌و ئینگلیسی؟
وتی عەرەب برامانن
وەك ئێمە خاوەن ئیمانن
عیراق هی هەردوو لامانە
وەك دوو لەش و یەك گیانە
ئینگلیس هەرچەن بێگانەیە
زوانیان هێ ئەم زەمانەیە
زوانی عیلم و صەنعەتە
زوانی هەزاران میللەتە
کاتێ لێرە بڕۆیتە دەر
ئەوسا لێی ئەبی بەهرەوەر
ناچار ورتەم لەخۆم بڕی
چاوم بڵ کتێبا دادڕی،

سەرگوزەشتی من و زوانی کوردی

کەم کەم لەوانیش فیرئەبووم
لە پۆلی بۆ پۆلێ ئەچووم
کە لە هونەر شارەزا بووم
لە خوێندنی خۆم رەزا بووم
دیوانی شیعری، گەورەکان
هینی تەواوی دەورەکان
هی عەرەب و تەواو گەلان
کە بۆ گەلانیان ئەکۆشان
پەخشان و هۆنراوەی جوان
نازك خەیاڵی هۆنەران
هەستی شیعری منیان بزوان
منیش ناکا هاتمە زوان
مەدحی ولاتی خۆمم کرد
هی لا نسارو چۆمم کرد
تەعریفی دەرو دەشتم کرد
هی ولاتی وەك بەهەشتم کرد
تەعریفی کانیو ئاوم کرد
هی تافگەو هی شەتاوم کرد
هاوارم کرد بە دەنگی بەرز
بە هۆنراوە بە هەزار تەرز
ئەی گەلانی جیهان وەرن
مشتێ لەم خاکەی من بەرن
بزانن لەمە شیرین تر،
لەمە قەشەنگ و رەنگین تر

سەرگوزەشتی منو زوانی کوردی

لەکوێدا خاکی‌وا هەیە
ئا ئەمە خاکی ئێمەیە!!
دەرمانی چاوی کوێرانە
لانکی جوانی دلێرانە-
لەم ماوەیەدا مێوانێك
لە فرەنسەوە بۆ سەردانێك
کە هاتبووە لادێ کەمان
بۆی باس کردم مافی ژیان
مافی گەلانی بەش خوارو
مافی گەلانی دەس براو
باسی بێشرەوتی وڵاتان
هی تەکنیك و سەنعەتی جوان
وتی ڕۆڵەی کوردی نەزان
بەڵێ هەتانە خاکی جوان
بەڵێ عیراق وەك بەهەشتە
هێی سەیران و خۆشی‌و گەشتە
بەڵام زۆرشت هەیە کەوا
ئێوە بەش خوراون لەوا
یەکەم شتیان ئازادیە
کە هۆو مایەی سەربەرزیە
لەپاشان عیلم و سەنعەتە
پێش خەری گەلان ئەمەتە
ئێمە کە ئاوا پێش کەوتووین
بۆلای ژووری مانگ ڕۆیشتوو وین

هەرگوزەشتی مۆو زوانی کوردی

هی لەننی پێش کەوتوومانە
هی چاوی نەنوستوومانە
پاش وتەی ئەم پیاوە ژیرە
منیش کەوتمە سەر ئەم بیرە
تا ئازادی گرمە کۆشم
هەربۆ ئازادی تێکۆشم
پاشان دەسم دایە قەڵەم
تا تێکۆشانم دەس پێکەم
وێستم هەستی گەرمی دڵم
بە هۆنراوەی زۆر بەکوڵم
دەربڕم بۆ، براکانم
بۆ هەموو ڕۆڵەی نیشتمانم
سبەیا ئاسۆ ڕۆشن بوو
چووم بۆ مەکتەب بەر لە هەموو
هەستی دەروونی پڕ گڕم
بۆ هەوالانم دەربڕم
بڵێم بە مامۆستاو شاگرد
وەرن تێکۆشن دەسوبرد
بۆ ئازادی، بۆ پێش کەوتن
خەباتێکی جوان، نەسرەوتن
کە وتم ئەوەی وا لە دڵما
دیم هەموویان واقیان وڕ ما
تایبەت مامۆستای دنیا دیو
لە دەس جەوری ڕۆژگار تەزیو

سەرگوزەشتی منو زوانی کوردی

وتی.. نا.. ڕۆڵەی تێکۆشەر
ئەم ڕێ سەختە مەیدەرە بەر
چون تۆ هێمان گەلێ لاوی
کوورەی زەمان.. گڕو تاوی
نەیداوە لە دەست و قەڵەمت
مشتی نەداوە لە دەمت
باسی سەربەستیو ئازادی
ئاواتی سەربەرزیو شادی
مافی نووسین بە زمانی خۆت
یان پێش خستنی ژیانی خۆت
نەدراوە بە تۆو گەلی تۆ
لەدەس دەرچووە هەلی تۆ
وتم.. سەرچاوەی باوڕم
هی ئاگرو تین و گڕم،
شیعری برا عەرەبەکانە
ئەمە، ئاواتی ئەوانە
پاش خوێندنەوەی شیعری ئەوان
منیش ئاوا هاتوومە زوان..
سەرمەشقی ئەم کارەم وانن
بۆمن نموونەی ژیانن.
هەموویان ئازادی خوازن
هەموویان ڕۆڵەی گیان بازن
ماموستا وتی ئەزانم
ڕۆڵەی خۆشەویستم، گیانم

سەرگوزەشتی من و زوانی کوردی

بەڵام هێزی داگیرکەران
فەرقی ناخەن ئێمەو ئەوان
مافیان هەر بۆ خۆیان ئەوێ
ئێمەو ئەویان بیرناکەوێ
ڕێ لە هەردوو لامان ئەگرن
لاپەڕەی مافمان ئەدڕن
وتم ماموستای هۆشیارم
ڕێ پیشاندەری بەکارم
بە جۆرێ کەوا بیستومە
لەناوی کتێبا خوێندوومە
خاکی کورد بەش بەش کراوە
هەر بەشەی بە کەسێ دراوە
من لە عیراق ئەر زەبونم
پڕ لە تاسەیە دەروونم
ئیستیعمار لێرە بەکارە
لە هەمووڵا جێ پێی دیارە
ئەڕۆم بۆ لای ئەو براکان
کە وان لە تورکیەو ئێران
باش ئەیخەمە کار پێتووسم
دەردی گەلەکەم ئەنووسم
بە هۆنراوەو پەخشانی جوان
پڕی ئەکەم لاپەڕەکان
بە زوانی شیرینی کوردی
شیعر ئەنووسم بە وردی

سەرگوزەشتی من و زوانی کوردی

داوای مافی ئیوەش ئەکەم
هەموو تان خاوەن بەش ئەکەم
ئوستاد کە زانیی مەبەستم .
هەستاوە هاتە لای دەستم
گوتی مادام لێبراوی
ئەوەندە مەردی و پیاوی
با باشتر ڕوونت کەمەوە
لە هەڵە دورت خەمەوە
وەزعی عیراق ئیستە وایە
بۆ کوردو عەرەب بەڵایە
تورکیش گوایا دیموکراتن
گوایا نموونەی ڕۆژهەڵاتن
ساڵەهای ساڵ بەشیان بردین
لە بەشان بێبەشیان کردین
بە کورد ئەڵێن تورکی کێویی
کورد کێوی یەو تورکە خێوی
هەر کەس بەرگی کوردیی پۆشی
یان بۆ مافی خۆی تێکۆشی
زیندان و پەت و قەناره
وەڵامێکە بۆ ئەم کاره
ئەم عیراقە بەپێی ئەوان
بەهەشتە بۆ گەلی کوردان
عیراق پێی خۆشە برابین
ئەڵێن یەك بین نابێ جیابین

سەرگوزەشتی من و زوانی کوردی

بەڵام تورك ئەڵێن كورد نیيە
ماف و زمانی كوردی چیيە؟
كەوابوو بڕۆ بۆ ئێران
بڕۆ بۆ لای دۆس و خزمان
پاشان ناوی خوام لێبرد
خۆم كۆكردەوە دەستوبرد
هاتم بۆ ناوی خزمانم
بۆ ناو گەلی هاوزمانم
وەكۆ كەسێ زۆر برسی بێ
لەگەڵ ئەوەی، گەیشتمە جێ
گورج دەسم دایە پێنوسم
كە دەردی دڵم بنووسم
نووسیم ئەوەی كە ئەم زانی
نووسیم ئەوەی كە ئەم توانی
لە مافی خوراوی گەلەكەم
لە بەشی بڕاوی گەلەكەم
باسی ڕەش و ڕووتانی كورد
هی كوشتن و فەوتانی كورد
هاوارم كرد بۆ یەك گرتن
بۆ تێكۆشان هەتا مردن
چەن لاپەڕەم ڕەش كردەوە
گرەوم لە فەرهاد بردەوە
ڕۆژێ دۆستێكی ئێرانم
كە خۆشم ئەویست وەك گیانم

سەرگوزەشتی من و زوانی کوردی

هاتبوو سەرێکم لێ بدات
دەردی دڵێکم لا بکات
کە سەیری کرد سەر جەنجاڵم
پڕی لە کاغەزە پاڵم
خەریك نووسینم بە گەرمی
پرسیاری لێم کرد بە نەرمی
مەشغوڵی چیت وا بە پەرۆش
دۆس و برات نایێتە هۆش؟
سەرگوزەشتم گێڕایەوە
لە بناغەو سەرە تایەوە
وتم ئێستاکەش ئەمەوێ
تا بۆم بکرێ بۆم ڕێکەوێ
کەڵك وەرگرم لەم هەلە
خزمەتێ بکەم بەم گەلە
ئەویش بە سەرسوڕمانەوە
بە دەرونی پڕ ژانەوە
وتی برام تکا ئەکەم
تۆم خۆش ئەوێ ڕجا ئەکەم
خۆت توشی دەردیسەر مەکە
خێزانت دەربەدەر مەکە
ئەڵێن کە کوردو فارس بران!
هەردوو نەتەوەی ئاریان!!
بەڵام ئەمە هەر بە دەمە
بەشی ئێمەی کورد هەر خەمە

سەرگوزەشتی من و زوانی کوردی

زمانی ڕەسمی فارسی‌یە
زمانی کوردی مافی نی‌یە
هەر کەس وا بە کوردی نووسی
ڕەشی‌کردووە چارەنووسی
تۆش مەدەرە بەرەو ژوورەو
ڕێگایێکی سەخت و دوورە
ئامۆژگاریی ئەم هاوڕێیە
ئەم وتە ڕاست و بەجێیە
ئەژنۆی ئومیدی شکاندم
پشتی ئاواتی پساندم
خوایە! ئەمجا بۆ کوێ بڕۆم!
خوایە! خۆ منیش بەندەی تۆم!
بۆچی بەکوردبوون تاوانە؟
بۆچی قاچاخە ئەم زوانە؟
خۆ من خۆمم خەلق نەکرد
تۆ خۆت خەلقت کردم بە کورد
من ئەمەوێ هەستی دەروون
یان باسی بێ دادیی گەردوون
باسی جوانیی ولاتەکەم
بەش خواراویی ڕۆژهەلاتەکەم
بە زوانی خۆم بەیانی کەم
پێش کەش بە هاوزمانی کەم
بە کوردی بنووسم و بۆ کورد
بڵێم چ بکەین و چیمان کرد؟

سەرگوزەشتی من و زوانی کوردی

بۆ ئەبێ دەسم بشکێنن؟
پێنووسم لە دەس بسێنن؟
بڵێن ئەبێ بە زوانێ تر
بەزوانێ هی گەلانێتر
هەستی دەروونت دەربخەی
پەنا بۆ ئەم و ئەو ببەی!
من کەی ئەتوانم ئەم هەستەم
تا ئەم گۆرانیو هەڵبەستەم
وەك کوردی، وا پاك و ڕۆشن
ئاوا سادەو بێ لك و بن
لە زوانەوە بۆ سەر دەفتەر
خێرا بە جوانی بێتە بەر
وشەی ناسك و تەڕو کاڵ
هەروەك پەڕەی گوڵ، سوورو ئاڵ
بیخەمە ناو پەڕەی پەڕاو
وا، تەرچك و گەرم و تێراو
ئەمجاریش تاسم بردەوە
پێنووسەکەم هەڵ گرتەوە
نووسینم فائدەی چیە؟
کە جێی هەست دەربڕین نیە؟
ماوەیێك ئاوا مامەوە
نەچوومە لای نامەو خامەوە
ڕۆژێ وا دیم گەلی ئێران
هەر لە تاران تا کوردستان

سەرگوزەشتی ژن و زوانی کوردی

لەناو شارو گوندو دێ دا
لە هەمور شوێن و گشت جێدا
فەریادی نازادیخوازان بەرزە
شیماری گەل هەزار تەرزە
بژیو بروخێو دەنگی گەل
هەروەك هاژەی لافاوی کەل
دائەرژێتە کووچەو بازار،
خۆپیشاندەر هەزار، هەزار
لەناو گەلانی ئێرانا..
لە هاواری پیرو جوانا
باسی مافی کورد بڵندە
شیمارێکی زۆر پەسەندە
مافی زوان و خۆ موختاریی
بوەتە ویردی کوردەواریی
ئەڵێن گەورەکانی ئێران
گوایا ماف ئەدەن بە کوردان!
دانیان بەم مافە داناوە
ئەڵێن مافێکی تەواوە،
کوردیش وەك ئیمە وەهایە
کوردیش بۆ ئیمە برایە
ئەر زوانی فارسی پەسمییە
بۆ ئەو کەسەی ئێرانییە
زوانی کوردیش، زوانە
گەلێکن، کوردیی زوانیانە

سەرگوزەشتی من و زوانی کوردی

بۆیە ئەمرۆ من وا شادم
چونکە هەست ئەکەم نازادم
منیش وەك شاعیری گەلان
کە دەرئەبرن هەستی خۆیان
هەستی دەروونی بە کولم
ئاوات و ئارەزووی دلم
بە زوانی شیرینی، کوردان
بە بێ ترسی بەندو زیندان
بۆ رۆژەی گەلم لەنووسم
ئیتر نایشکێنن پێنووسم

پاش سالێ

بەلام پاش سالێ لەم کاتە
هەم برایەوە ئەم خەلاتە
بوو بە خەلاتی حەمە زەمان (۱)
دووبارە سترایەوە لێیان

(۱) ئەڵێن حەمە زەمان بەگی بوە هەرچی خەلاتی بدانی بە کەس و کاری یان بە پیاوو خزمەت کاری.. پاش ماوەیی ئەینارد لێیان ئەسەندەوە گوایا چۆخەو رانکی وای بروە دراوە بە چوار پێنج کەس و لێیان سترایەوەتەوە.

سەرگوزەشتی منو زوانی کوردی

کاشکی هەر نەوە بوانی
هەر نەو ستەمە بکرانی
بەڵام زیندان و قەناره
کوژران بە توپ و تەیاره
نەبوانیتە بەشی کوردان
نەکرانیتە لانەی دەردان
لە کرماشان، سنەو پاوە
صەدان کورد لە دار دراوە
خاڵ خاڵی، ڕۆشتە مەریوان
مەرگی بە دیاری برد بۆیان
لە مەهاباد، سەقز بانە
کورد قرانە!! کورد قرانە!
ئەوەی ناخوند کردی بە کورد
قەت شمر بە حسێنی نەکرد
جا، کەزانیم ناوای لێهات
ناوا، بوویە ناگر، وڵات.
کۆڵ و بارم پێچایەوە
ناوڕیشم نەدایەوە
نەم نایە ژێری خۆم دوو لاق
تا خۆم گەیاندەوە عیراق
هاتمەوە، بۆ (بیارەی) خۆمان
بۆ داوێنی گەرمی نیشتمان
دیم کەوا وڵات گۆڕاوە
مافی زۆر بە کورد دراوە

خۆموختاری‌یان پێ‌دراوە
مافی ئەم گەلە ناسراوە
مافی .نووسین بە زمانی خۆی
هی چارەنووسی ژیانی خۆی
بە تەمای ئایندەی باشترم
بە تەمای ژیانی خۆشترم
ساخوایە بیکەیتە بەشمان
گەشتری کەی ئاسۆی گەشمان

سەرەتای نووسین نەورۆزی ۱۹۷۹
پایانی نووسین ۱۹۷۹/۹/۹

سەرگوزەشتی من و زوانی کوردی

بەشی هەورامی

پیرم دەس گیرم قیبلەی یەقینم
طەبیبی زامان سەختی دێرینم
فێنکی دەروونی پڕ لە شەرارەم
ئامری دڵەی شێتو پەتیارەم
خەوم خۆراکم مەرامو نیازم
ئاواتی دڵی وێڵو بێ نیازم
ژیانم ژینم بینایی چاوم
خەتەرەو خەیاڵ بێداریو خاوم
گریانم شینم شەوقو پێکەنین
تاقە چراوەکەم نە ڕووی سەرزەمین
شیفای بیماریم دەرمانی زامم
ئوستادی دڵەی خامو ناکامم
دادمەن بێداد هاوارەن هاوار
سا یاوە فریام پەشێوم یەکجار
حەزینو دڵ تەنگ خەیاڵ پەژارەم
غەرقو نوقمیناو گڵپەو شەرارەم
خەیاڵم پەرتەن هۆشم بێهۆشەن
نەزووانم زووانەن نەگۆشم گۆشەن
چەمم نابینا زرانیم ناتەوان
زووانم لاڵەن قسەم نارەوان

دڵم ئێڵ بێ مەزانێ چکۆن
مەزانێ لانەش نەکام هەردوکۆن
وەحضوری وێت وەدیدەن ئامان
یاخۆ وێڵ بێەن بێسەرو سامان
قوربان قوربانەن ئەر ئامان وەلات
دەسم وەدامان وێش وستەن پەنات
نمازە بێوە باهەر نەو جابۆ
نەسای نەوشادار نەوجاو پەنابۆ
جە خەستەخانەی ڕاگەی حەقیقەت
دەواو دەرمانش مەعنای تەریقەت
دەرمانش کەری بەش نەجاتش بۆ
بەڵ جە ئیسەولای نۆرەی هاتش بۆ
حەیفەن تۆ طەبیب پەرێ عاڵەم بای
زانا وەناهو حاڵۆ ناڵەم بای
قبوڵش کەری حاڵم بەدحاڵ بۆ
دیمەنم زەردو دڵم زوخاڵ بۆ
دەماخم وشکو فکرم عەواڵ بۆ
دایم گیرۆدەی هەواو خەیاڵ بۆ
قوربان نەیاوی وە فریای «نەمین»
ڕووسیای ئاخرەن ڕوو زەردی زەمین

بیارە - ١٩٥٢

دوا کۆچی لەیل

لەیلێ تۆ مەردی مەجنوون مەندەوە
فەڵەك هەقی کێشی جە تۆ سەندەوە

بێ وەفا مەجنوون چی مەلی وەکۆش
وێت حەوجار گێڵنی نەدەوری گڵ کۆش

چوون هەتاسەروی باڵاش مەرمانێ
جگە تۆ کەسش جە لا نەرمانێ

هەر خزمەتێت کەرد جە لاش دیاربێ
بەڕاسی لەیلێو تۆ وەفادار بێ

جا ئیسە بێناز هانەتۆی گڵ دا
گلەیی کەرۆ نەگەڵی دڵ دا

مەواچۆ ئەی دڵ چن ڕەنجم کێشا
جارێ نەواتت ئی ڕەنجە چێشا

چی پاسە کەریی دنیا فانیا
بزانە فەڵەك، وەفادار نیا

هەتا کۆچم کەرد جە لای یارانم
خوا حافیزم کەرد جە دیارانم

کۆن زەوق و شەوقم کۆن وەهارانم
هەرداو هەر کەردەو گەشتەی شارانم

کۆن گەشتی گوڵ زار تافگەو شەتاوم
کۆن لارو لەنجەو ئەگریجەی خاوم
گوڵیج وێنەو من دەردش گرانەن
ڕەنجیش بێ گەنجەن یانەش وێرانەن
هەر گوڵەن چون من وێش مەڕازنۆ
پەی شەوقی بوڵ بوڵ ذەوق مەسازنۆ
ئادیج وێنەو من وێش کۆچ مەکەرۆ
ئاواتو دڵیش وە تۆی گڵ بەرۆ

١٩٤٨ بیارە

خامه

خامه پەی نامە جۆشان خرۆشان
پەرێ بارەگای شای دەرون ڕێشان
پاسە دیارەن دوربای بێ مەیلەن
چێشەن خاترش جە ئێمە کەیلەن؟
من بارو سەربار مەینەتم بارەن
خارام جخارەن خانەم جەخارەن
ئیتر تەوانای مەینەتم نیەن —
وێم جە یاد شیەن تۆم یاد نەشیەن
وێم نەمەندەنان ئەرمەندەبۆم تۆن
ئەی قوربان ساتۆ مەیلەکەت چکۆن

دزڵی ۳/۱۰/۱۹۶۳

تاڵەم

من جە تاڵەو وێم سەرسامم ئارۆ
مۆرە مەشانو هەر دوشش مارۆ
چێشەن ئەی دڵە وەشیت کەی دەرەن
پاسە پیمانەت ئارۆکەیل بیەن
لوت نیای وە لوت دالآنیەوە
هەسارەی مریخ پیشانیەوە
چێشەن وەفەڵەك وەڵەك مەواچی
چەنی جەسەی رێش تۆچی مەساچی
یان جامەی یوسف پەی دیدەت ئامان
سارێشش کەردەن زوخاوی زامان
نامەی تۆن قوربان فیدای نامەت بوو
فیدای کاغەزو دەس و خامەت بوو
فێدای ساتێ بوو کە فێدات مەبوو
گیانم بەی چێشی چی فیدات نەبوو

یا هەوار بلوو وە هەردوو کۆوە
دڵیم هەر ئیناوە شۆنۆ تۆوە
وە تاقی تەنیا تووناى هەواران
دوور جە دیدارى خۆیشان و یاران
نەتۆتۆى دەروون خەمم شاراوە
نەدات وە لاما نەدات وە لاوە
هەتا بوینى زووخاوى دەروون
سەرەت سڕ مەنۆ چەنى بەر بەروون
تەواناى کێ هەن ئى بارە بەرۆ
مەرۆیش وە کەرەم جەزاما دەرۆ
هانام هەر وە تۆن هانا براڵە
پەرێ ڕزگارى گێرى گراڵە
بەڵ گێرى دامان خاسانى قەدیم
بوەرینە حاجەت حەریفو نەدیم
گرد وە یەك زوان وە یەك دەنگ یەك دڵ
دەروونى گەردوون باوەردێ وە کوڵ
صەداو نااڵەتا یاۆۆ وە فەڵەك
وەعەرشو کورسیو ئەرواحو مەڵەك
تاکەى زام زەدەى دەسى گەردوون باین
تاکەى ئالودەى ئایرو هوون باین

تاکەی دەربەدەر غەریبی شاران
تاکەی مەحروومی دیداری یاران
تاکەی بادەما هوناوی دڵ بۆ
نەباتی نەمام گوڵ نە تۆی گڵ بۆ
تاکەی لەت لەت و بەش بەش کریا باین
تاکەی لارەمل هەربەش وریا باین
نیمێما سەی بۆ نیمێ وەرەتاو
نیمێما ئاویر نیمێوەتەر ئاو
کاکە من ئەو تۆ تۆ ئەو ئەولیا
وەلیو خوواناسان چەنی ئەنبیا
هانا وە قابی «رب العالمین»
وە دێدەی نیمن وە دڵی حەزین
بەڵکیم فەریادڕەس دەلیل ڕەسانۆ
وەکامی دەروون هەقما بسانۆ

دزڵی ۲۲/٦/۹٦۳/

نامەی ئایرین

نامەی ئایرین جگەر گۆشەو وێم
شەماڵ کەرەم کەرد ئاوەردش پەرێم
وازم کەرد، وەندم هەی وەندم وەندم
هێند وەندم هەتا ڕیشەی دڵ کەندم
سەرەتاپام سۆچاو گریاو تاویاوە
هێند باس و ئاهو دەردیم واناوە
هێند باس و جەورو کەچ گەردیش کەردەن
خەبڵێ ئاسانەن، جەلاومن، مەردەن
جە دەس و جەوریت چێش واچون گەردون
وەلاوکێ بەرون دەرونی پڕهون
من وێم بیەنان بار نەڕوی جەستە
کەوتەنان، پەشێو، دەردەدار، خەستە
تۆیچ ها باریۆتەر جەنۆ ئاوەردی
سەربارو گردین مەینەتان کەردی
من ئەر بکێشو جەورو گوناو وێم
ئارێ هەفتەن هێم کەمەن پەرێم
بەڵام، ئاد نەوگوڵ باخو جوانین
تازە ڕاویەر ڕاو زیندەگانیان
هێمان ئاینەش پاك و بێ گەردەن
پاش نەڕای هەڵەت گەردون نەبەردەن

هیمان ئایرو تەوەن تاوو تۆ
ئاڵش نەکەردەن بریژ یۆ وسۆچۆ
هەڵای کزەکەو کۆ چو ئازیزا
زوقمو خەزانو فەصڵو پاییزا
تاوو تەوەرگو فەصڵو وەهارا
دووریو کەم شەرتی خێڵو نازارا
نەشێونان قامەت سەروی شیرینش
هۆر نەقرچنان مینای جەبینش
چیپاسە تۆ گورج وەبێ پرسوجۆ
کەردت وەلانەو خەما؟ وای جەتۆ!!
ئاد چکۆ خەم و خەفەتان وەردەن؟
ئاد چکۆو حەسەرەت وەدەرون بەردەن؟
فەڵەك دەك ئەتویچ دەردت گران بۆ
رەنگ پرۆزقیابی یانەت وێران بۆ
تۆیچ پێسەو من و جگەرگۆشەو من
دڵ پەرێشان بی ئازات بۆ کون کون

بەغدا ۱۹۸۱

کۆچ

مەیمنێ خەڵمەتتا کۆڵ وە خەمەوە،
تەن وە زامەوە ئاهـ وە دەمەوە
وە ڕەنگی زەردی دەردی هیجرانان
کۆچەڵ کۆچ کەردەی دێهات و شاران
وە دیدەی نمین شیوەنی یاران
نالەی زاماران ژێر بۆمبا باران
وە ئاهو حەسرەت تالانی مالان
ڕەنج وەباد دریای مانگان وسالان
وەی حاڵ و نالەو زام ودەردەوە
وەی خەم و حەسرەت ئاهی سەردەوە
ڕووماڵیاوە ڕووی مەنزڵکەو خاسا
پەناو زامارا پەناو خواناسا
بەڵ جە یادِ بشۆ ئاخ و دەردما
سوور بۆوە جە نۆ ڕەنگی زەردما
خوا نۆ بازۆ پەی دەواو دەردا
پەی پەناداری خێڵ و ڕەنگ زەردا
هەتا نۆما بۆ هەر شادیمانە
هەر جەژن و وەشیو ئازادیمانە

دزڵی ۱۹۶۳/۱۰/۲۰

قوربان بە یانەن عەرضەن ئاواتەن
خاهی نە خاهی دڵم جە لاتەن

دڵ تەختەی سەر ئاو چ ئاو تۆفانێ
لێلاوێ گێچێ نەفسێ شەیتانێ

مەوجو شەپۆلی شەك کو تەردیدم
زەل زەلەی خەیاڵ نەفسی عەنیدم

جەدەس سیاوای عوسیانی دەروون
دڵ چون پەلاشەن من وە کۆش بەروون

نە وێم تەوانای بەندی دڵم هەن
نە تویج وە مەیل و وێت کەریش پاوەن

نەفسم ئی هەواو ئی هەوەسش بۆ
ئینە زۆرداری‌و ئینەیچ دەسش بۆ

شەیتان وەی جۆرە نە کەمینم بۆ
ئەسڵی مەرامش فەنای دینم بۆ

عومرم ڕۆ بە ڕۆ ڕوو جە کەمیش بۆ
وادەی تۆشەی ڕای دەوڵەت زیادیش بۆ

چارەی من چێشەن قوربان قوربانەن
وە فریام یاوە دێرەن ئامانەن

من وێم تەسلیم کەرد یە دڵ یە جەستە
یە نەفسی بیمار یە لاشەی خەستە

یە دین یە دنیام یە فام یە هۆشم
شەرتەن کاڵاکەی مەیلت بپۆشم

هەر وەو کاڵاوە گیان تەسلیم کەرو
چەنی وێم مەیلت وە مەحشەر بەرو

گەر کەریم قبوڵ ئارەزووی وێتەن
وەر بەم کەری سەرەم نەرێتەن

دووڕۆ ١٢/١٠/١٩٦٤

سەرگەردانی

هەر من سەرگەردان هەردو بەردو کۆ
هەر من مالّ وێران کەم مەیلیەکەی تۆ
هەر من بێ دڵسۆز بی غەمخوار بێکەس
هەر من لە بازار تەوحیدا بێ دەس
هەر منم وێڵ وێڵ بێ هەدەف بێکار
هەر من بێ تۆشەی کەرەم خانەی یار
هەر من طالبی بێ ئوستادنا
هەر من بێ تەقواو بە بێ زادەنا
کەس وێش مەکەرۆ وە خاوەن ومن
ئینەچ تەوقین کریا مەگەردن
هەرمن مەحرومو سفرەو خوانوتو
هەرمن نەواردم جارێو نانو تۆ
من تۆم کەرد وە کەس وە باوانی وێم
دەلیلی چارەی ڕای نادانیی وێم
تۆم نیای وە جای پیری بێ نەزیر
ئاد لوا من تۆم کەردی وە دەس گیر
ئێشان ئیمەشان وە تۆ سپەردی
مەزاتۆ ئیمەت چی جەیاد بەردی
تا کەی سەرگەردان چۆڵی تەردید بام
تا کەی نەنۆشای بادەی تەوحید بام

تا کەی ڕاس و چەپ نەزانو کاما
تا کەی تۆ جارێو نمەی وە لاما
تا کەی سەر مەدەی جە وێرانەکەم
تا کەی گۆش مەدەی وە بەیانەکەم
تا کەی دڵ وێران وێنەی زوخاڵ بۆ
تا کەی سەرگەردان وێڵ و عەواڵ بۆ
تا کەی ڕاسوو وێت مەاوچی وەمن
ها داری سەبرم هۆرکنیا نەبن
قوربان تۆ زاتی خەللاقی ئەعظمەم
ئەسەت مەدەو وە فەخری عالەم
وە گشت ئەنبیاو ئەولیا یەکسەر
وە ئاڵ و ئەصحاب ڕەسوولی سەروەر
وە زامی پڕ سۆز حسەینی شەهید
وە بەرقی شمشێر خالیدی وەلید
وە غەوسی ئەعظەم، شاهی نەقشبەند
وە تەمام پیران تەریقەت سەوگەند
بە سراج الدین پیری هەورامان
بە بهاءالدین شابازی عیرفان
بە ضیاءالدین پیری تەریقەت
خدمت گوزاری عیلم و شەریعەت
بە شیخ نجم الدین مورشیدی مەتین
بە قوطبی زەمان بە علاءالدین
گەر تۆ ڕاس ڕاگەی حەقیقەت زانی
حەقیقەتیۆە وە من برمانی

پەیم نیشان بدەر رای قوربو وەصالْ
راگەی حەقیقەت جە مالو کەمالْ
چیشەن ئادابی عەبدیو یەزدانی
کامەن راگەی راس نورو ئیمانی
ئیندە گوناهان نە جەستەم بارەن
نەفس و روح و دل گردش بیمارەن
چەنی کاری بو خوا بەخشونەم
توبە جە گوناە تازانو کونەم
ئەر خوانەخواستە راگە مەزانی
یا من لایقی ناگە مەزانی
راس پەنەم واچە تەدبیرم چیشەن
کی قابیل تیمار دەروونی ریشەن
من ویم خاس زانو گونا بارەنا
پوکای مەحرووەمی لوطفی یارەنا
بەلام کەرەمی کەریم زیادەن
منیچ هەر پەنام وە لوتفی نادەن
کاکەگیان قوربان تەمای جووابم
دەروون پر جە زام جگەر کەبابم

دووری ١٩٦٦

شکاری کۆسالان

ئازیزم نامەی دۆستانەت یاوا
ژەنگو تەتماخەی دەروونیش ناوا
چونکی نامێ وەت جە من بەردەبێ
یادو دیدارو نیمەت کەردەبێ
دیارەن دۆستیت زوانی نیەن
هەر مەیلو مویەت پەنهانیت بیەن
صەدای من بەین بەین گەر بێ وە گۆشت
زاخاوێ بدۆ جە تەلای هۆشت
هەر خاسەن ئانەیچ نیمە وەصڵێ وەن
جە سالی دیدار ئادیچ فەسڵێوەن
بەلام وای پەی من تۆ دەنگت نیەن
نەرەنگو نە دەنگ گردیش گوم بیەن
نە دەنگو نە رەنگ نە نام نیشانێ
نە دەوای زامێ نە شەوقی گیانێ
ئازیزم باسی وەهارت کەردەن
تەریفی فەسڵی شکارت کەردەن
باسی کۆسالان مرۆ دۆڵت کەرد
یان محمود ئاواو ماوای چۆڵت کەرد
باسی چنوورو شەوبۆت کەردەبێ
باسی ژەرەژان ئەوکۆت کەردەبێ

باسی شەڕەبەق چێل کرێت کەردەن ٠
دات وەدەماخا پڕوزەی مەردەن،
تازە من چکۆو کۆسالان چکۆ
تازە من چکۆو خاڵ خاڵان چکۆ
هاڕەو وەرواوا دەوڵەت زیادیی
منو حەسرەتان من نامرادیی
من سەرگەردانی کووچەی شارانم
دوور جە دیاران دوور جە یارانم
دوور جە پیقەی کەڵ کەڵەڕەمانم
دوور جە کۆسالان جە هەورامانم
دوور جە سیرەمەر دوور جە سەرنەهاڵ
جە کوڕە میانەو بۆوەشە نە هاڵ
کۆن خارەگاڵێ فەسڵی وەهاران
یاگەی شەڕەبەق نیشنگەی یاران
شکاری سوڕن یاخۆ عەوالان
خوێ سمڵیو وەزەن هەتا دووالان
گرد پەی من تازە وێنەو خاوێ وەن
یادگاڕێ وەن تازە نامێوەن

کرماشان ۱۹٦۷

بای بێ ماوا

ئەی وای بێ ماوا ئەی وای بێ ماوا
وە خێر بەی ئامای وە ئەحمەد ئاوا
خەبەری ئازیز ئاوەردی پەرێم
چەنی بێ زانات تۆ وە ماواو جێم
چون خۆ من یانەو ماوام نەمەندەن
ددانی یاگەو مەنزڵم کەندەن
بەڵام ئەی شەماڵ بێ ماواو مەسکەن
بێ یاگەو جاگە بێ ماڵ بێ وەتەن
کەی بۆ ڕووبنیەی هەم ڕوەو یارم
بیاونی وە لاش شکاتو زارم
بواچە ئازیز گیانی شیرینم
جە گیان شیرین تەر سەرمایەی ژینم
وە گیانت قەسەم خەیلێ پەشێوم
یاخوا نەوینی باری سەر لێوم
قەسەم وە دووری دیداری یارم
قەسەم وە گڵپەی دەروونی زارم
هێندە پەشێوی دەسی فیراقم
وە مەردەن خەیلێ خەیلێ موشتاقم
خۆ تۆ دیارەن شوکور شادیتەن
ئیسەوەن خەمی ڕۆی ئازادیتەن
شوکور زانانت جەژن نزیکەن
چوون یارت دوورەن جەژنت تاریکەن

خۆ من تانیگای نامەت نەکەردم
خەیاڵی جەژن وە دڵ ناوەردم
هەر نە زانانم ئی جەژنە کەی بۆ
گردەن ئازادیو ئوخەی ئوخەی بر
چون تەنم دووڕەن جە عەقڵو فامم
وە کام کەی یاوان دڵەی ناکامم
من بنەك داری دەردو ئێشو ڕێش
تۆخوا ئازیزم جەژن وە من چێش
چوون ئینە جەژنی ڕۆچەوانانەن
کەی جەژنی دینی ڕووی ئازیزانەن
خۆ من خەیلێوەن ڕەمزانمەن
ڕۆچەی دێداری ئازیزانمەن
عەقڵو فامو هۆش وە تاڵانمەن
دووری دیداری ئابت گیانمەن،
دیدەم وە خالیق جەمعی مەخلوقات
ساتیۆەن جەژنم بنیشو جەلات
جا ئەوسان وە کام یاوان دەروونم
جەژنو شادیشەن جەستەی زەبوونم
جا ئانە جەژنەن جەژنی صەد جارەن
جەژنی دیدەنی دێداری یارەن
جەژنەوئی خەلقیەوە خەلق موبارەك
پەی جەژنەو وێمال دەیمێ تەدارەك
جا شەماڵ ئەوسا وە خواش بسپارە
زوو زوو هەواڵش بپرێ من بارە

ئەحمەد ئاوا ۱۹۵۵/۵/۱۷

چەژنی دوور وڵات

مەواچان جەژنەن، وەشین شادیی‌یەن
وادەی سەیرانەن ڕۆی ئازادی‌یەن
ئەسڵی وەهارەن خەیمەی گوڵانەن
ئێڵاخان خاڵ خاڵ، ڕۆی بوڵ بوڵانەن
هارەی شەتاوەن نە پای کۆسارا
زایڵە کەوتەن کۆ نەهەوارا
پۆڵ پۆڵ نازاران ملان وە کۆسار
هەم سەیرانی گوڵ هەم دیدەنی یار
ئانە تۆ چێشەن چی خەمگینەنی؟
چی کزت کەردەن چێشا چینەنی؟
واتم مەزانو من چی شادیم بۆ
کە ئارۆ ئەوجی ناموارەدیم بۆ
چەنی کێ گەردەن ئازادی کەرو
داخانی دەروون وەلاو کێ بەرو
کێ پەنەم واچۆ جەژنت موبارەك
دیوانم پەی کێ بدەو تەدارەك
چەنی کێ بلوو ئێسال وە کۆسار
بێ دۆسو هام دەم بێ یاوەر بێ‌یار
چەنی کێ گێڵو نە پاو خاڵ خاڵا
چەنی کێ گێرو دەسەو گوڵاڵا

ی کێ هۆرمجو زوخاوو دڵا
چەنی کێ کەرو سەیرانو گوڵا
من دوور جە وڵات جە ماواو مەسکەن
دوور جە ئازیزان جە خاکی وەتەن
دوور جە بیارێ دوور جە ئالیاوا
دوور جە تافی زەڵم جە ئەحمەد ئاوا
دوور جە ڕەنگین و دوور جە شارەزوور
جە قەومو خوێشان جە هامسایان دوور
دوور جە تەوێڵێ چیان بەهەشتەن
باخەن شەتاوەن گوڵزارەن گەشتەن
جە سلێمانی دوور شارو نازارا
مەنزڵگەو مەردا نشینگەو یارا
ئیسە چۆڵ و هۆڵ من و ئاسیاوێ
وە تاقە یانە چۆڵێ خەراوێ
بێ باخ بێ بازار بێ یار بێ یاوەر
کامە بۆ جەژنم تۆ کەروو داوەر

۱۹٦٤/٤/۲۰ مەحمود ئاوای دوورۆ

هەوری مەینەت

هەورەکەی مەینەت دیسان کەردەوە
تاوو تەوڕگش هەم ئاوەردەوە
بریقەی چەخماخان گرمەی هەوری تاڵ
نە جە دەشت بیەن نە وەهەردەوە
وای یەزیدی مەرگ پەی کشتی عومرم
مەیۆ پەیاپەی وە تەوەرگەوە
مەرێزنۆ وە سەر کشتی هاتم دا
نەهاتیو مەینەت وەدەم دەردەوە
چ خەتایێم کەرد یا کام گوناهم
فەڵەک هەقو کێت جە من کەردەوە؟
باخی چەن ساڵەی عومرو ئیقبالم
کشتی چەن وەختەی هۆشو خەیاڵم
بینای بەرزی فام مەعدەنی عەقڵم
گردش وێران کەرد هاوار وە ماڵم
چەندین دنیام گرت وەسوپای خەیاڵ
ئەسکەندەر یاوا پەی دارای حاڵم
چ نادانیێ کام ڕای لارم گرت
فەڵەک هەقو کێت جە من کەردەوە؟

۱۹۵۰ - بیارە

کەشتێک لەناو باخ و گوڵانحا

نارۆ شیم وە باخ وە ناو گوڵاندا
گوڵ ناوێزان بێ وە ڕووی تەڵاندا
گوڵ نە سەرتەڵان نە سەر تەڵاندا
کاری بێ زامش نە نازای گیاندا
گوڵ وستەوە یاد ئەندامی گوڵش
ڕۆح و دڵ نارۆ بیەن خجڵش
وەردەکەی مەینەت ورد ورد کێڵیاوە
تاڵی ریشەی دڵ تەڵ تەڵ بریاوە
تاڵی مەینەتەن زیبەندەی تاڵەن
تا لێم مەبۆوە دنیام بە تاڵەن
دڵپەی گوڵ نەگڵ تەپاوەتلەن
گڵێنەی دیدەم پەرێش نە گڵەن
پەرێش ڕێش بیەن ڕیشەی جەرگو دڵ
پەریش کەردەن پەست چەنی پەڕەی گوڵ
پەروازش کەردەن پەروانەی هۆشم
بێپەروام نەمەرگ مەژنۆو گۆشم
گۆشە نشینیم کەردەن وەپیشە
پێشەم بیەن خاك بە ڕامان ڕیشە
تاتای زوڵفەکەت تا نەکەروو بۆ
تا هۆرنەمجوو داخانم پەی تۆ

نا نەبۆ وە گۆش نەوای نازەکەت
گوشی هۆش نەدەو من وە رازەکەت
نا پاراو نەبۆ دەبمەکەی دەروون
پارو پیراری خەمان وبر بەرون
نا هەنگی رۆحم نەبرووی گولی ڕووت
نەنیشۆ بێ خەم چەنێ بەختم جوون
ئاوارە نارۆ پەی ناری دەروون
جە یاد نەبەرۆ دەردانی بێچوون
شەرتەن یا خوگولۆ حەرام بۆ وەنەم
هەر جەم بۆ جەلام خەرمانانی خەم
مەکەروون شادیو گەشتی ناو چەمەن
تا سەروی بالآت تۆریا نەچەمەن
چەمەن چەمەنەن گولەن گولآلەن
قیبلەم وەبێ تۆ گردش بەتالەن

کرماشان - ۱۹۷۰

نامەی دۆست

ئازیز یارەکەی وەفادارەکەم
دوو سە یەك پۆسە بێ قەرارەکەم
یاوا نامەکەی گوڵ ئەندامەکەت
ڕەشحەی ڕۆح پەروەر دەسو خامەکەت
ئاو پرژێنش کەرد دڵەی ئایرین
ساتێ خاموش کەرد گڕو گڵپەو تین
دڵ چون سەماوەر وە ئاری دووری
هەر ها نەجۆشی دەردی مەهجووری
مەر نامەی یاران ئارامش کەرۆ
ساتێ مەینەتان جەیادش بەرۆ
بەڵام هەم جە نۆ وە گڵپەی دووری
مەیۆوە وە کوڵ نیەن سەبووری
مەر وێش وە کەرەم دیدەنی یاران
کەرۆن وە نەسیب چون جاری جاران
جەم جە دەوری هەم جە یاد بشۆ خەم
نەمەنان هەورو، کزەو تاسەو تەم
«ئەوسا تەنووری» دڵەی پرچە دەرد
وە ئاوی دێدەن خاموش مەبۆ سەرد
وەرنە گڵپەی دڵ ئایری دەروون
کەردەنش خەستە جەستەکەی زەبوون

تاران ۱۹۷۱/۱۲/۱۲

یەکڕەنگی

خامە کەوتەن ڕانەڕوی سەفحەی زەرد
هۆر مجۆ زوخاو تاسەو نالّەو دەرد
گرد جە دووری تۆن دووریت ستەمەن
ئی نالّەو دەردە هێمان هەر کەمەن
من وەی دەردو ئێش وەی حالّەو نالّە
ئاخۆ تۆپەی من چۆن بای برالّە
من هەر یەك ڕەنگم هەر چۆن بای دیدەم
تۆی برای سەروەر تۆی بەرگوزیدەم
جەورو زەجرو لوتف مەیلو ستەم بۆ
ئیخلاسم یەك ڕەنگ مەبۆ قەت کەم بۆ

کرماشان ـ ۱۹۷۰

تیری یار

شەرت بۆ بنالوو تا رۆکەی مەحشەر
هەتا ڕۆیوە گیان مێوە وە بەر

جە تیرێ کەتۆ دانت نەجەرگم
هووناوش سەرکەرد وە بانی بەرگم

بیارە - ۱۹۵۰

نازیزم

نازیزم نامەت یاواوە دەستم
ئەنگوشتی حەسرەت وەددان گەستم
من هەر ساتو دەم پەی دووری دیدار
مەڕێزنوو ئەسرین چوون هەوری بەهار
واچو چێش نازیز ئەڵبەت نەسیبەن
غەریبیی دیدار، دڵ بێ تەبیبەن

* * *

یادتا وە خەیر بکەردێ یادم
شادش بکەردێ ڕۆحی ناشادم
خۆ من شەوو ڕۆ هۆشو خەیاڵم
هان جە لای یاران عومری بەتاڵم

کرماشان ۱۹۷۰

نۆبەرەی دیدار

دەرونم پڕ زام جەسەم پڕ دەردەن
ئاینەی تەبعم پڕ تەمو گەردەن

یەکجار دووری تۆ پاسە پێم کەردەن
وستەناش نە تۆی گێجاوی مەردەن

خوا کەرەمێ فەسڵێ وەسڵی یار
نۆ بەرەش باری چەنی نۆوەهار

ئەحمەد ئاوا ۱۹۵۹

قوربان گیان نامەی پرمهرت یاوا
چوون مەڵهەم زامان دەروونش ناوا

وەدەستی ئیخلاس وەدیدەی نمین
موتاڵەش کەردم وە دڵێ حەزین

بی وەرۆشنایی دیدەو دەروونم
پربی جە شادی جەسەی زەبوونم

۱۹٦٤/۳/۷
مەحمود ئاوای دوورۆ

ڕەنگی زەردم

صەفحەیێ چوون دیمەن ڕەنگش زەرد بیەن
چمان وێنەی من مەینەتان دیەن

جە هەرلا دۆسو کەسێ شك بەرۆ
مشێ شکاتو ڕەنگەو وێم کەرو

کرماشان ١٩٦٩

پێرست

هونەرە سەرەکییەکانی شیعری شاعیر	٥
بەهاوی خودا	٩
پێشەکی	١٣
سەرچاوەی سەرچاوەی زمان	١٥
بەشی پێنجەمان	٢١
جوانیی سوروشت	
لەبەهارا	٢٣
ئەرمەنگوڵ	٢٩
جەژنی نەورۆز	٣٠
جەژنی نەورۆز	٣٢
خوشیی رەمەزان	٣٤
ڕاهێرە	٣٦
زمنی مەلا لەگوردەواریدا	٤٠
ئەرهات	٤٢
بەفرباران	٤٤
ویێنەجوانی	٤٦
هەر لەنیسانەوە	٤٧
شەریکەدەرد	٤٨
مڵ ئاوایی	٤٩
رەشمبا ئاسان!	٥٠
دەنگی دڵ	٥١
لە خۆشیی تۆوە	٥٢
بۆی نیوە	٥٣
ئەزانیی بۆچی!	٥٤
لەگەڵ خەم	٥٥

نامەی خوارو خێچ ٥٦
بۆهاوڕێی شکارم ٥٧
تەڵەفۆن ٥٩
نامەی شیرین ٦٠
کوڵێک لەگوڵزارا ٦١
حاجیە چڵکنە ٦٢
عەزیزم ٦٣
چاوەکەم ٦٤
شینیبلوک ٦٥
شینیدایک ٦٧
شینی برا ٦٨
بەشی فەلسەفەو ناموژکاریی ٧١
١ گەنجینەی دل ٧٣
دەست و پێی خەناوێی ٧٤
دڵسوزکامە؟ ٧٧
بۆی گوڵاو ٧٨
دوا ڕۆژی ڕوونک ٨٠
بێ وەرزن ٨٢
هەژاری ٨٤
لاشەی نازاران ٨٥
لەگەڵ دڵی خۆما ٨٦
بانی خەیاڵ ٨٨
دوو ڕۆ بۆ بوبە مەرکەز؟ ٨٩
زوان لە ڕوانگەی منەوە ٩٠
ناکامی ژیان ٩١
هەر ئەبێتە گڵ بۆ کوێ ئەچی دل ٩٣
مەزرەعەی مەینەت ٩٤
داری بێبەر ٩٦
ئەسپی خەیاڵ

هیلانەی چۆل ۱۰
مەزرەعەی سینەم ۱۰٤
ناڵوگۆر ۱۰٥
ڕۆژگاری ڕەش ۱۰٦
دڵم بۆ دایە ناوو گڵ ۱۰۷
بەشی خۆشەویستیی‌و خۆش ویستن ۱۱۳
لێوی ئاڵت ۱۱٥
بۆ تاقە خۆشەویست ۱۱٦
فەرقی من و بوڵبوڵ ۱۱۷
سەیری گوڵ ۱۱۸
لەیلی بێ بەزەیی ۱۱۹
نالەی بوڵبوڵ ۱۲۰
دڵبەری زیرەک دڵداری ۱۲۱
نارەزوومەند ۱۲۳
کڵاوی بابردوو ۱۲۴
لاشەی سووتاوم ۱۲٥
بەشی ئایین‌و تەصەووف ۱۲۷
لەگەڵ خودای خۆم ۱۲۸
ئیمان کامە ۱۳۰
فەلسەفەی ژیان ۱۳۱
لەروانکەی ئایینەوە ۱۳۲
ڕێبواری ڕێگەی خۆشەویستی ۱۳٦
نرخی مرۆڤ لەروانکەی ۱۳۹
تەصەووفەوە ۱٤۱
هونراوەیێك بۆ دوای مردن ۱٤٤
بەشی خۆش ویستنی کەڵ‌و نیشتمان
نیشتمانی دواکەوتوو
موژدە

بۆیاران ١٤٥
بەراوردێك ١٤٦
باغی ئازادی‌ی ١٥٠
سەر لێ شێوان ١٥١
بۆ حەمەی شەوکەت یاریان ١٥٢
سەرگوزەشتی من و
زوانی کوردی ١٥٤
١٧١
بەشی هەورامی ١٧٣
پیرم فریام کەوە ١٧٥
دوا کۆچی لەیل ١٧٧
خامە ١٧٨
تاڤم ١٧٩
دەردی دووری‌ی ١٨١
نامەی نایرین ١٨٣
کۆچ ١٨٤
پەشیمانی‌ی ١٨٦
سەرگەردانی‌ی‌ی ١٨٩
شکاری کۆسالان ١٩١
بای بێ ماوا ١٩٣
چەژنی دوور وڵات ١٩٥
هەوری مەینەت ١٩٦
گەشتێك لەناو باخ و گوڵاندا ١٩٨
نامەی دۆست ١٩٩
یەکرەنگی‌ی ٢٠٠
تیری‌یار ٢٠١
نازیزم ٢٠٢
نۆبارەی دیدار ٢٠٤
رەنگی زەردم -

الجمهورية العراقية
وزارة الثقافة والاعلام
دار الثقافة والنشر الكردية
السلسل رقم (١٨٨)

مجموعة قصائد

ثمرة الحياة

أمين المنتفسندى

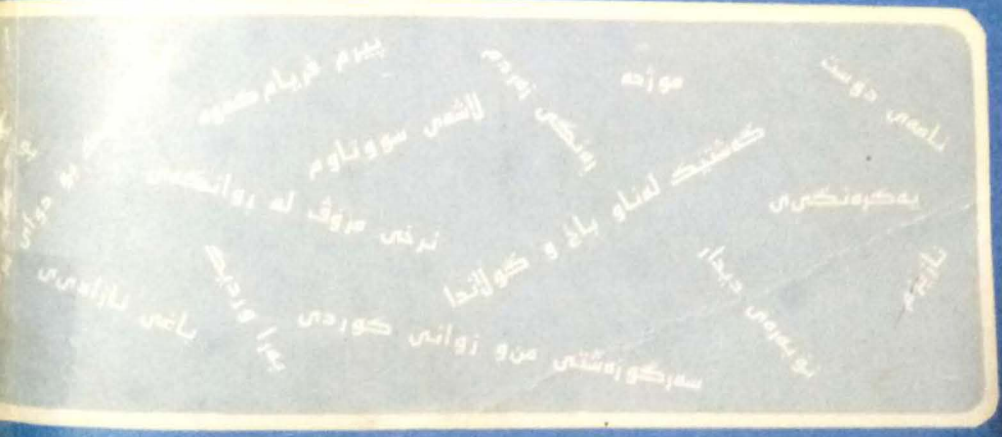

السعر (٣) ثلاثه دنانير
دار الحرية للطباعة